

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Τέταρτος

Συνδρομή ἰτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἔρχονται ἀπὸ
1 ἰαννουαρίου ἑκάστου ἔτους καὶ εἶνε ἰτησίου — Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6.

9 Ὀκτωβρίου 1877

ΚΑΝΑΡΗΣ

Τὴ νύχτα ποῦ παράδερνες μ' ἓνα δαυλὶ 'ς τὸ χέρι
Κ' ἐσπιθοβόλης κερκυνοὺς κ' ἔφεγγες σὰν ἀστέρι,
Ὅταν φτωχὸς, ἀγνώριστος, μικρὸς, χωρὶς πατρίδα
Τὴ ματωμένη ἐπλεύρωνες, Κανάρη, ναυαρχίδα,
Ἄν ὅταν ἀναπῆδησες μὲ τὴν ὀρμὴ τοῦ στύλου
Μέσα 'ς τὴ μαύρη τὴ σπηλιὰ τοῦ Καραλῆ τοῦ σκύλου,
Κανένας μάντης σῶλεγεν ὅτι θὰ νᾶλθῃ ὦρα
Νὰ ἰδῇς, Κανάρη, ἐλεύθερη τὴ δύστυχη τὴ χώρα
Πῶρου' ἐτοιμοθάνατη, — ὅτ' ἤθελες φωτίσει
Μ' αὐτὸ τ' ἀστροπελέκι σου Ἀνατολὴ καὶ Δύση,
Ὅτι θὰ γένῃς ζωντανὴ τοῦ γένους σου σημαία,
Ὅτι θὰ πᾶς μακρὰ μακρὰ νὰ φέρῃς βασιλέα,
Καὶ χίλια δαφνοστέφανα ὁ κόσμος θὰ νὰ βάλῃ
Κανάρη, 'ς τ' ἀπροσκύνητο, καθάριο σου κεφάλι,
Ὅτι πρὶν πέσης καταγῆς θὰ σοῦ δοθῇ κ' ἡ χάρις
Νὰ ἰδῇς νὰ λάμψῃ ἀνέλπιστο, παρήγορο δοξάρι
Ὅπου ἐβασίλευε παλῆθ, κατὰπυκνο σκοτάδι,
Ἄν ἓνα γένος σύψυχο τοῦ λάκκου σου τὸν ἄδῃ
Θὰ ἐδρόσιζε μὲ κλάμματα ὁποῦ θὰ ν' ἀναβρᾶνε
Μέσ' ἀπ' τὰ φυλλοκάρδια του κι' ἀθάνατα θὰ νᾶναι,
Ὅτι θὰ σκύψῃ ξήσκεπος ἐμπρὸς 'ς τὰ λείψανά σου
Νὰ σὲ φιλήσῃ ἐγκαρδιακὰ, Κανάρη, ὁ Βασιλεὺς σου, —
Ἄν ἓνας μάντης τάλεγε ποιὸς ἤθε τὸν πιστέψει; . . .
Μόνος ἐσὺ ποῦ γινώριζες ὅτ' εἶχανε φυτέψει
Βαθειὰ, βαθειὰ 'ς τὰ σπλάχνα σου τὰ χέρια τοῦ Θεοῦ σου
Βοτάνι παντοδύναμο, τροφὴ τοῦ κεραυνοῦ σου,
Τὴν πίστη τὴν ἀκλόνητη 'ς τοῦ ἔθνους σου τὴν τύχη. . .
Αὐτὴ, Κανάρη, σῶβαψε τὸ σιδερένιον πῆχυ
Κ' ἔδωσε 'ς τὸ καράβι σου χίλια φτερά νὰ τρέχῃ. . .
Σήμερα ποιὸς τὴν ἔχει; . . .

Ἄχ! δὲν τὸ πίστευα ποτέ! . . . Πέρυσι σ' εἶδ' ἀκόμα
Συγνεφιασμένον, κάτασπρον 'ς τὸ φτωχικὸ σου στρῶμα
Σὰν κοιμισμένη θάλασσα 'ς ἐκταπεινὸ ἀκρογιάλι
Ὅπ' ὀνειρεύεται κρυφὰ καρμυιὰν ἄνεμοζάλη
Γιὰ νὰ μουγκρίσῃ φοβερά. . . Καὶ σήμερα κουφάρι! . . .
Ἐγὼρα τότε ἐφίλησα τ' ἀνδρεῖά σου, Κανάρη,
Τὰ λιοκαρμμένα δάχτυλα κ' ἐνοιῶσα κάθε ῥόγα
Πῶθραζε μέσα κ' ἔλαμπε μὲ τὴν παληὰ σου φλόγα.
Ἐτρεμα ἐμπρὸς σου, ἐδάκρυζα, μῶδωκες τὴν εὐχὴ σου
Μοῦ τίμησες τὸ μέτωπο μ' ἓνα θερμὸ φιλί σου
Καὶ μοῦπες λιονταρόκαρδε — «Μὴν κλαῖς, δὲ θὰ πεθάνω,
Πρὶν ξαναηνώσω μιὰ φορὰ καὶ πρὶν νὰ ξεθυμάνω.»

Κι' ἀπέθανες! κ' ἐσβύστηκες! . . . Τὰ ριζιμιά κ' οἱ βράχοι

Δὲ σκιάζονται γεράματα καὶ ὅς τοῦ βουνοῦ τῇ ῥάχῃ
 Ὀλόρθο μένει ἀκλόνητο, χιλιόχρονο πριναίρι
 Καὶ μάχεται μὲ τὰ στοιχεῖα. . . Καὶ σὺ, καὶ σὺ, Κανάρη,
 Ποῦλθες ὅς τῇ γῇ θεόχτιστος καὶ ὅπ' ὕταν ἐθεωροῦσε
 Τὸ χιόνι ὅς τὸ κεφάλι σου κανεῖς π' ἀσπροβολουῖς
 Ἐπίστευεν ὅτ' ἐβλεπε τὸν Ὀλυμπο ἔμπροστά του
 Μὲ τὴν ἀθανασία του, μὲ τὴν παλληκαριά του,
 Ἐσὺ σωριάζεσαι μὲ μιᾶς; . . Μέσα ὅς τὰ χρώματά σου
 Ὅα καταπιᾶσθαι ἠφαιστέιο ἢ θὰ σβυστῇ ἡ φωτιά σου; . .

Κατὰρ' ἀκατανόητη, ἄσπλαχνη, μαύρη μοῖρα
 Νᾶν' οἱ νεκροὶ μας ἄφθαρτοι, νᾶν' ἡ ζωὴ μας στεῖρα.
 Μαδουρή.

* *

ΣΗΜ. ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ. — Τὸ ἐνωτέρω ποίημα ἀπεστάλη ἡμῖν πρὸς δημοσίευσιν συνωδευμένον ὑπὸ ὠραίας ἐπιστολῆς τοῦ δημοφιλὸς ποιητοῦ, ἐξ ἧς ἀποσπᾶμεν τὰ ἐπόμενα, ἕτινα ἐθεωρήσαμεν κρῖμα νὰ ταφῶσιν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τοῦ γραφεῖου μας: Εἶναι βαρὺ τὸ ὄνομα τοῦ Κανάρη, εἶναι πολὺ βαρὺ καὶ φοβούμεναι μὴ ὑπὸ τὸν πελώριον ὄγκον κύψῃ τὸν αὐχένα ἢ ποίησιν μου. Ἀλλὰ πῶς νὰ μὴ ῥίψω καὶ ἐγὼ μακρόθεν ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ἀειμνήστου ἥρωος ὀλίγα νεκρολούουδα ἄφου δὲν ἠτύχησα ν' ἀσπασθῶ τὴν σιθαρὰν χεῖρά του, ἐγὼ ὅστις τὸν ἠγάπων μέχρι λατρείας;

Πέρυσιν τὸν ἐπεσκέφθη πολλὰκις εἰς Κυψέλην καὶ ἡκροώμην αὐτοῦ διηγούμενου μετὰ παιδικῆς ἀφελείας τ' ἀκατανόητα ἄλλα του. . . Ὅλα, παιδί μου, ὅλα τὰ κατορθῶναι ἢ πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπη, σιερεστύπως ἀπάντα εἰς ἐμὲ ὁ γέρον πурπολητής ὁσάνκις συγκεκινημένος τῇ ἐξέφραζα τὸν θαυμασμόν μου.

Ὅτε προσεκόλλησεν ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος τοῦ αἰμοσταγοῦς Καραλή τὸ τρισένδοξον πυρπολικόν του, κατέβη δὲ εἰς τὴν μικρὰν λέμβον ἐνθα ἐν ἀγωνίᾳ θανάτου τὸν ἐπρόσμενον οἱ γενναῖοι σύντροφοί του καὶ ἦτις εἶχε δεθῇ διὰ σιδηρὰς ἀλυσίδας ἐπὶ τῆς κλίμακος τοῦ τρικρότου, ὁ Κανάρης διέταξε τὴν ἀπομάκρυνσιν φοβούμενος μὴ αἱ αὐταὶ φλόγες συγκαταφάγουν Ὀθωμανοὺς καὶ Ἑλληνας. Ἀλλ' ἡ λέμβος ὡς ἐὰν ἐκρατεῖτο ὑπὸ μυστηριώδους ἀφανοῦς δαίμονος ἔμενεν ἀκίνητος μὴ ὑπακούουσα εἰς τὴν πυρετώδη βίαν τῶν κωπηλατῶν. Τότε τῶν θαλασσῶν ὁ ἀπτόητος δεσπότης ἐνόησεν ὅτι ὁ δεσμός τῆς ἀλυσίδος δὲν εἶχεν ἐντελῶς λυθῇ καὶ λαβὼν ἀτράχυν τὸν πέλεκυν ἔκοψεν αὐτὸν καὶ ἀπεσπάσθη ὡς ἐκ θαύματος ἐκ τοῦ σημείου ἐνθα ἐπέπρωτο μετ' ὀλίγον νὰ τελεσθῇ μία τῶν φρικαλεωτέρων καὶ ἐνδοξωτέρων σκηνῶν τοῦ μεγάλου ἐθνικοῦ δράματος.

Ἐὰν ὀλίγα δευτερόλεπτα τὰ ὅποια ἔδαπανήθησαν ἐν τῇ ἀπροσδοκίᾳ ἐκείνῃ συμβάντι ἦσαν ἀρκετὰ νὰ ἐπιφέρουν τὴν καταστροφὴν μας, μετ' ἀπεριγράπτου μευιδιάματος μοὶ ἔλεγεν ὁ Κανάρης. «Οἱ Τοῦρκοι ἦσαν τόσοι ὥστε ἐὰν ἔπυον ἐπάνω μας θὰ μᾶς ἔπνιγον ἀναμφιδόλως. Ἀλλ' ὁ μεγαλοδύναμος Θεὸς δὲν τὸ ἐπέτρεψε καὶ μᾶς ἔσωσε διότι ἐγνώρισε τὴν ψυχὴν τῶν δούλων του.»

Ὁ θάνατος τοῦ Κανάρη ἐν ταῖς σημεριναῖς τοῦ ἔθνους περιστάσεσιν εἶναι συμφορὰ ἀνεπανόρθωτος Βεβαίως δὲν ἦτο δυνατόν κατ' ἐξαιρέσιν νὰ μείνῃ ἀθάνατος, οὔτε γέρον ἐννενηκοντούτης ἢ θάλεν ἐπιχειρήσει ὅ,τι ἄλλοτε παίζων ἐξετέλει. Ἀλλ' ἐν τῇ προσώπῳ τοῦ Κανάρη ἡστραπτεν ἀκόμη ζωὴ καὶ λάμψις τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος, διότι, παραδόξως, ὅλοι οἱ μεγάλοι τῆς Δύσεως ποιηταὶ ἐκ τῶν ἄθλων αὐτοῦ ἐνεπνεύστησαν περισσότερον παρὰ ἐκ τῶν λοιπῶν ἡρωϊκῶν κατορθωμάτων τῆς ἐπαναστάσεως. Ἐπεδύλατο λοιπὸν ἀκόμη εἰς τὴν κοινὴν τοῦ κόσμου γνῶμην ὁ θαλάσσιος ἥρωας καὶ ἔστατο ἐν μέσῳ ἡμῶν ὡς μνημόσυνον αἰώνιον ἀρχαίων ἡμερῶν ἐνδόξων καὶ ὡς παράδειγμα ἀξιομίμητον εἰς τὰς παρούσας γενεάς.

Ἀλλὰ διατὶ ἡ ἔκτατος αὕτη τῶν ποιητῶν συμπάθεια ὑπὲρ τοῦ Κανάρη; . . . Οὐτ' ἐγὼ δὲν τὸ καταλαμβάνω. Ἦτοις εἰς τὴν προτίμησιν ταύτην συνέτεινεν ὅλη ὀλίγον καὶ ἡ ἀρμονία τοῦ ὀνόματός του. . . Μὴ γελᾷς, φίλε, διότι εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ ποίησις ἔχει πολλὰς τοιαύτας ιδιοτροπίας καὶ μὴ ἀμφιβάλλῃς ὅτι ὅσον καὶ ἂν δοξασθῶσι πολλὰ ὀνόματα δὲν ὅα εὐρουν εὐσχημον τοποθέτησιν ἐν τῇ στίχῳ. Αὕτη εἶναι ἡ ταπεινὴ μου γνώμη.

Περὶ περιθάλψεως

ΤΩΝ ΘΥΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Ὁ πόλεμος ὑπάρχει μετὰξὺ τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων εἰς οὓς ἀνέρχεται ἡ μνήμη τῆς ἱστορίας. Ἐφ' ὅσον τὰ ἔθνη ἐπρωόδευσαν εἰς τὸν πολιτισμόν, συνεπρωόδευσεν ἐν αὐτοῖς καὶ ἡ τοῦ πολέμου τέχνη. Τὰ ἀρχαιοτάτα ἐκ τῶν γνωστῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν, οἱ Αἰγύπτιοι καὶ οἱ Ἰνδοὶ εἶχον μονίμους στρατοὺς καὶ στρατιωτικὸν ὀργανισμόν σπου-

δαῖον. Οἱ ἀρχαῖοι Μῆδοι καὶ οἱ Πέρσαι παρέταξαν μεγίστους στρατοὺς μετὰ ἱππικοῦ καὶ δολιχόβου ἀρμάτων. Οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες, οἵτινες ὅλας μὲν τὰς ἐπιστήμας καὶ τέχνας ἐβελτίωσαν, πολλὰς δὲ ἐτελειοποίησαν, μεγίστας ἐποίησαν προόδους καὶ εἰς τὴν τέχνην τοῦ πολέμου, διότι οὐ μόνον ἐβελτίωσαν τὰ τῆς τακτικῆς καὶ τοῦ ὀπλισμοῦ, ἀλλ' ἀνεκάλυψαν αὐτοὶ πρῶτοι τοὺς ἀμεταβλήτους τῆς στρατηγικῆς κανόνες. Ἡ τέχνη τοῦ πολέμου ὀπισθοδρόμησε κατὰ τοὺς αἰῶνας τῆς μεσαιωνικῆς βαρβαρότη-

τος ἐν Εὐρώπῃ, ἵνα εἰσέλθῃ αὖθις εἰς τὸ στάδιον τῆς προόδου μετὰ τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ. Ὡστε ἐκ τῆς ἱστορίας διδασκόμεθα, ὅτι ὁ πόλεμος δὲν εἶναι, ὡς τινες λέγουσι, τὸ πρῶτον τῆς βαρβαρότητος, ἀλλὰ γεγονὸς συμφορᾶς οὕτως εἰπεῖν τῇ ἀνθρωπότητι, ἀκολουθῶν τὰς τύχας αὐτῆς. Εἰς τὴν ἱστορίαν βλέπομεν τὸν πόλεμον γινόμενον τὸ μέσον ἐνίοτε μὲν προόδου, ἄλλοτε δὲ ὀπισθοδρομήσεως. Οὐχ ἥττον ἀείποτε ὁ πόλεμος ἐθεωρήθη δικαίως ὡς ἡ μεγίστη τῶν μαστίγων τῆς ἀνθρωπότητος. Αἱ ἀμφικυτονίαι προσέφερον ἔσως ὑπηρεσίας τινὰς ὑπὲρ τῆς εἰρήνης εἰς τὸν ἀρχαῖον ἑλληνικὸν κόσμον, ὅπως αἱ ἀναχωραὶ τοῦ Θεοῦ (trêves de Dieu) εἰς τὴν μεσαιωνικὴν Εὐρώπην. Οὐδένα ὅμως οἱ θεσμοὶ οὗτοι παρεκώλυσαν σπουδαῖον πόλεμον. Κατὰ τὸν μακρὸν χρόνον τῆς εἰρήνης ἡτις ἐδρασίλευσεν ἐν Εὐρώπῃ ἀπὸ τῆς κατὰλύσεως τοῦ Ναπολέοντος ἂ μὲν χρι τοῦ ἀνατολικοῦ πολέμου τοῦ 1853 (ἐξαίρεται δευτερευόντων τινῶν πολέμων), πλείστοι ἐκ τῶν μᾶλλον πέφωτισμένων ἀνδρῶν ἐν Εὐρώπῃ ἐπίστευον, ὅτι μεγάλοι πόλεμοι δὲν ἡδύναντο πλέον νὰ λάβωσι χώραν μετὰξὺ τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν, καὶ ὅπως ἔκτοτε ἐγένοντο οἱ συνεχέστεροι καὶ φονικώτεροι τῶν κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους πολέμων. Ἡ δὲ παριστάμεθα μάρτυρες ἐνὸς τῶν φοβερωτάτων πολέμων οἵτινες ποτὲ ἐγένοντο. Ἀπέναντι τῶν γεγονότων τούτων δεόν νὰ θεωρηθῶσιν ὡς παιδαριώδεις ὅπως αἱ προσπάθειαι τῶν Κουακέρων καὶ τῶν φιλειργενικῶν συνόδων, ὅπως παιδαριώδης ὅπως ἦτο καὶ ἡ κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ἀξίωσις τοῦ ἀγαθοῦ Ἀββᾶτου de Saint-Pierre, ὅτι εὗρε τὸν τρόπον τῆς ἐξασφαλίσεως ἀδιαλείπτου εἰρήνης διὰ τῆς ἀνιδρύσεως ἀνωτάτου τινὸς τῶν ἐθνῶν δικαστηρίου, μέλλοντος νὰ λύῃ ἀνεκλήτως τὰς μετὰξὺ αὐτῶν διαφοράς! Οἱ πρακτικῶς ἐπὶ τῶν πραγμάτων κρίνοντες ὀφείλουσι νὰ προσπαθῶσι μὲν παντοιοτρόπως περὶ τῆς δυνατῆς ἀποσοβήσεως τῶν αἰτίων πολέμου τινὸς, ἐπιστάντος δ' αὐτοῦ νὰ φροντίζωσι τὸ κατὰ δύνανμιν περὶ τῆς περιθάλψεως τῶν θυμάτων αὐτοῦ.

Αἱ πρῶται ἀπκρχαὶ τῆς τέχνης τοῦ περιποιεῖσθαι τοὺς τραυματίας ἀναγόνται εἰς τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους. Βεβαίως δὲν ἐστεροῦντο γνώσεων τινῶν χειρουργικῶν οἱ ἀρχαιότεροι ἀνατολικοὶ λαοί, καὶ ἰδίως οἱ Αἰγύπτιοι. Πλὴν παρ' Ἑλλησι τὸ πρῶτον ἀνευρίσκουμεν εἰς χρόνους ἀρχαιοτάτους τὰς ἀληθεῖς ἐπιστημονικὰς βάσεις τῆς χειρουργίας, ἥδη δὲ παρ' Ὀμηρῳ ἀπκνῶμεν τὴν πρῶτην ἀξίαν λόγου στρατιωτικὴν χειρουργίαν ἐξασκουμένην παρὰ χειρουργῶν ἐμπειρῶν καὶ μεγάλως τιμωμένων. Ἰητροὺς γὰρ ἀνὴρ πολὺν ἀρετᾶς ἀλλοῦ, εἶπεν ὁ Ἰδομενεύς. Ἐν τῷ πολιορκῶντι τὴν Τροίαν ἑλ-

ληνικῷ στρατοπέδῳ διαπρεπέστατοι ἱατροὶ ἦσαν οἱ δύο τοῦ Ἀσκληπιοῦ υἱοί, ὁ Μαχάων καὶ ὁ Ποδοκλείριος. Παρὰ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἐπιστεύετο, ὅτι ὁ Ἀσκληπιδὲς κατ' ἐξοχὴν ἡσχολήθη εἰς τὴν χειρουργίαν καὶ θαυμαστάς ἐπέτυχε θεραπειὰς διὰ τοῦ σιδήρου, διὰ τοῦ πυρὸς καὶ διὰ τῶν φαρμάκων. Κατὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον οἱ τραυματιζόμενοι ἐτύγχανον παρ' αὐτοῦ τῆς δεούσης ἱατρικῆς περιποιήσεως καὶ θεραπείας παρὰ τῶν δύο Ἀσκληπιδῶν καὶ παρ' ἄλλων ἱατρῶν, οἵτινες ἦσαν ἥρωες ποιμένες λαῶν, συναγωνιζόμενοι μετὰ τῶν ὁμογενῶν αὐτῶν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ καὶ θεραπεύοντες τοὺς τραυματίας. Παρρηγήσεως ἄξιον εἶναι, ὅτι αἱ στοιχειώδεις χειρουργικαὶ γνώσεις φαίνονται λίαν διαδεδομέναι τότε παρ' Ἑλλήσι καὶ Τρωσὶ, διότι συχνάκις ἐλλείψει ἱατρῶν οἱ ἥρωες θεραπεύουσιν ἀλλήλους, ὡς ὁ Πάτροκλος τὸν Εὐρύπυλον, ὁ Τρῶς Ἀγένορ τὸν φίλον αὐτοῦ ἄνακτα ἥρωα Ἐλεον, ὁ Σθένελος τὸν Διομήδην, ὁ Πελάγων τὸν Σαρπηδόνα. Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ ἀφοδότη πληρωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Διομήδους (διότι οἱ Θεοὶ ἦσαν μὲν ἀθάνατοι, οὐχὶ ὅμως καὶ ἀτρωτοί), τυγχάνει ἐν τῷ Ὀλύμπῳ θεραπείας παρὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς Διώνης. Ἀπ' ἀρχαιοτάτων δὲ χρόνων παρ' Ἑλλήσι, θεαὶ καὶ εὐγενέσταται δέσποιναι ἐπεχειροῦν τὴν θεραπείαν τῶν πκσχόντων, ἀξιολύμητον παρέχουσαι παράδειγμα εἰς τὰς εὐγενεῖς Κυρίους τῶν μεταγενεστέρων χρόνων. Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ Θεοὶ εἶχον τὸν ἱατρὸν αὐτῶν, τὸν Πιχίονα, ὅστις ἐθεράπευε τοὺς ἀθναίτους κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ Μαχάωνος καὶ τοῦ Ποδοκλείριου, ἥτοι δι' ἡπίων φαρμάκων. Οἱ νεώτεροι ἐμελέτησαν καὶ ἀνέλυσαν ὑπὸ τὴν ἐποψιν τῆς νεωτέρας χειρουργικῆς ἐπιστήμης καὶ τέχνης τὴν παρ' Ὀμηρῳ χειρουργίαν, ἀνεγνώρισαν δὲ ταύτην ὡς ἔχουσιν σπουδαίαν ἐπιστημονικὴν ἀξίαν. Ἡ θεραπεία τῶν τραυμάτων, οἷαν περιγράφει αὐτὴν ὁ ποιητής, ἐξετελείτο ἢ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ἢ ὑπὸ τὴν σκηνῇ. Συνίστατο δὲ εἰς τὴν ἐξαγωγήν τοῦ βίλους ἢ τοῦ βλήματος, εἰς τὴν ἐκμύζην τοῦ αἵματος, εἰς τὴν ἐπιβολὴν ἡπίων φαρμάκων, ἢ τοι κατὰπρακτικῶν τῶν πόνων (τῶν μελαιναίων ὀδυνῶν), ἐπὶ τέλει δ' εἰς τὴν ἐπίθεσιν τῶν ἐπιδέσμων. Ἐν πολλοῖς ἡ τοπογραφικὴ ἀνατομία παρ' Ὀμηρῳ εἶναι τόσον ἀκριβὴς ὥσον καὶ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ἐπιστήμῃ. Ἐκ τούτων γίνεται δῆλον, ὅτι ὁ πολιορκῶν τὴν Τροίαν Ἑλλητικὸς στρατὸς δὲν ἐστρεφετο ἱατρικῆς βοήθειας, ἀνεπαρκούς μὲν ἴσως, ἀλλ' ὅπωςδὴποτε πολλοὺ λόγου ἀξίας. Οἱ Ῥωμαῖκοι στρατοὶ, καὶ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους οὐκ ὀλίγοι Εὐρωπαϊκοὶ στρατοὶ, ἐγένοντο ὑπὸ τὴν ἐποψιν ταύτην πολὺ κατώτεροι τῶν Ἑλλήνων τῆς ὁμηρικῆς ἐποχῆς. Κρίται δὲ ὁ Ὀμηρὸς δὲν παρέχει πληροφορίας περὶ τῶν Τρωϊκῶν ἱατρῶν, ὅμως ἐξ ἀναλογίας καὶ

ἐκ τοῦ ἀνωτέρω παραδείγματος τοῦ Ἀγνήνορος εἰκάζομεν, ὅτι καὶ αὐτοὶ δὲν ἐστεροῦντο ἰατρικῆς καὶ χειρουργικῆς θεραπείας.

Μεταβαίνοντες ἀπὸ τῶν ἀρχαίων εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους δυνάμεθα νὰ χρονολογήσωμεν τὴν εἰς τοὺς ἐν πολέμῳ τραυματίας χορηγούμενην ἐπιστημονικὴν θεραπείαν ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα ἀκμάσαντος ἐνδόξου γάλλου χειρουργοῦ Ambroise Paré, ὅστις θεωρεῖται ὡς ὁ καθιδρυτὴς τῆς νεωτέρας χειρουργίας καὶ ὡς ὁ ἀρχαιότατος τῶν στρατιωτικῶν ἰατρῶν τῆς νεωτέρας Εὐρώπης. Περιορίζομεθα μόνον νὰ ὑπομνήσωμεν, ὅτι εἰς τὴν Γαλλίαν ἐπὶ τῶν συνεχῶν μεγάλων πολέμων ἐπὶ τῆς Δημοκρατίας, ἐπὶ τῆς Ὑπατίας καὶ ἐπὶ τῆς Αὐτοκρατορίας, ὀφείλονται αἱ πρῶται σπουδαιόταται ἐπὶ τοῦ προκειμένου βελτιώσεις. Ἡ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην παρὰ τοῖς Γάλλοις στρατιωτικὴ χειρουργία, ἐκπροσωπούμενη εἰς τὰ ἐνδοξα ὀνόματα τοῦ Desgenettes, τοῦ Percy καὶ τοῦ Larrey, ὑπῆρξεν ἀνταξία ἀληθῶς τῆς ἡρωϊκῆς ἐκείνης ἐποχῆς. Ἀληθῶς οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι καὶ οἱ τοῦ ὑγειονομικοῦ κλάδου συνάδελφοι αὐτῶν δὲν ἦσαν μόνον ἰατροὶ ἐμπειρότατοι, ἀλλ' ἀληθεῖς ἥρωες. Ἡ ἀτάραχος αὐτῶν ἀνδρεία ἦτον ἀνωτέρα τῆς ἐνθουσιώδους ἀνδρείας τοῦ στρατιώτου, ἡ δ' αὐταπάρνησις αὐτῶν δὲν ἐγνώριζεν ὄρια. Κατὰ τὴν ἐν Ἰόππῃ ἐνσκήψασαν πανώλην ἐπὶ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ ἐκστρατείας, ὁ Desgenettes οὐ μόνον ἐπεσκέπτετο ἀταράχως τὰ νοσοκομεία καὶ τὰς προσβληθείσας ὑπὸ τῆς νόσου συνοικίας, ἀλλ' ὅπως ἔτι μάλλον καθησυχάζει τὰ πνεύματα καὶ ἐνθαρρύνει τοὺς στρατιώτας, λαμβάνει νυστήριον καὶ κεντὰ ἑαυτὸν κατὰ τὴν μασχάλην, ἵνα ἀποδείξῃ ὅτι ἡ ἐπικρατοῦσα ἀσθένεια δὲν ἦτο πανώλης! Μικραὶ μόνον φλογώσεις ἐπηκολούθησαν, τὸ δὲ ζητούμενον ἀποτέλεσμα κατωρθώθη, ἥτοι ἡ ἐπελθοῦσα ἐν τοῖς πνεύμασι τοῦ στρατοῦ ἡσυχία, ἥτις κατέστησε καὶ τὴν νόσον ἡπιωτέραν καὶ τὰς ἰάσεις συχνωτέρας. Εἰς τὸν Percy ὀφείλονται τὰ πρῶτα κινήτὰ χειρουργεῖα, τὰ ὁποῖα ἐπιτρέπουσι τὴν ἀπονομὴν βοήθειας εἰς τοὺς τραυματίας ἥδη ἀφ' ἧς στιγμῆς πίπτουσιν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Τὰ χειρουργεῖα ταῦτα ἐτελειοποίησεν ὁ Larrey. Ὁ ἀτρόμητος, φίλεργος, ἄγρυπνος καὶ ἀκάματος ἐκεῖνος ἀνὴρ παρίσταται οἷον ὡς ὁ ἰδανικὸς τύπος τοῦ στρατιωτικοῦ χειρουργοῦ. Οὐδέποτε ὑπὸ οὐδεμιᾶς περιστάσεως κατεβάλλετο ἢ ἀπεθαρρύνετο. Ὁ δὲ ἐφευρετικὸς αὐτοῦ νοῦς ἐδημιουργεῖ ἀπροσδοκῆτως μέσα περιθάλψεως καὶ σωτηρίας εἰς τὰς μάλλον δυσχερεῖς περιστάσεις. Ἐν τῇ νήσῳ Lohau ἐστερεῖτο κρέας πρὸς κατασκευὴν ζωμοῦ, ἀνευ τοῦ ὁποίου ἐκινδύνουν ν' ἀποθάνωσιν οἱ ἐξηνητλημένοι ἀσθενεῖς. Ἐσφαξέ λοιπὸν τοὺς ἰδίους ἵππους, ἐπειδὴ δὲ δὲν ὑπῆρχον μαγειρικὰ

σκεύη, ἔθρασε τὸ κρέας ἐντὸς θωράκων, ἐπενόησε δὲ ν' ἀρτύσῃ τὸν ζωμὸν διὰ πυρίτιδος ἐν ἑλλείψει ἑλατος. Καὶ τὸν πρῶτον μὲν κύαθον τοῦ πόματος τούτου ἔλαθεν ὁ στρατάρχης Μασσένας, τὸ δ' ἐπίλοιπον διενεμήθη εἰς τοὺς ἀσθενεῖς, τοὺς ὁποίους μεγάλως ὠφέλησεν ὁ ἀρειμάνιος τῷ ὄντι οὗτος ζωμός. Περὶ τοῦ ἐξόχου τούτου ἀνδρὸς ὁ πανηγυριστὴς αὐτοῦ, ὁ εὐγλωττος Pariset ὀρθῶς εἶπεν, ὅτι «ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐνδόξων συμβάντων, ἔτινα θέλουσι κινήσει» τὸν θυμασμὸν τῶν μεταγενεστέρων, ἐτήρησε «τὴν θέσιν αὐτοῦ ἀξιοπρεπῶς καὶ ὑπῆρξε μέγας μετὰ τῶν μεγάλων.»

Πλὴν ἡ ἀρρώστιας τῶν ἰατρῶν καὶ τῶν νοσοκόμων δὲν ἀρκεῖ, ὅπως περιθάλψῃ τόσα τοῦ πολέμου θύματα. Πρὸς συμπλήρωσιν ἐν μέρει τῶν ἑλλείψεων τούτων καθιδρύθη ὁ θεσμὸς τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, ὅστις δικαίως δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ μεγίστη προσπάθεια ἥτις ποτὲ κατεβλήθη ὑπὸ τῆς φιλανθρωπίας πρὸς ἀνακούφισιν τῶν τοῦ πολέμου δεινῶν. Ἡ ἵδρυσις τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ ἔλαθεν ἀφετηρίαν ἐκ τοῦ ἐν Ἰταλίᾳ πολέμου τοῦ 1859. Εἰς λόγιος Ἑλβετός, ὁ K. Henry Dunant ἐκ Γενεύης, ἔχων φιλανθρωπικὴν παρὰ τινων ἐκ τῶν συμπολιτῶν του ἐντολήν, παρέστη εἰς τὴν μάχην τοῦ Σολφερίνου, παρευθὺς δὲ μετ' αὐτὴν προσήνεγκε σπουδαίας ὑπηρεσίας εἰς πλείστους τραυματίας. Τὰς ἐντυπώσεις καὶ παρατηρήσεις αὐτοῦ ὁ K. Dunant ἐδημοσίευσεν ἐν πονήματι ἐπιγραφομένῳ *Mia ἀνάμνησις τοῦ Σολφερίνου* (Un souvenir de Solferino), ἐν ᾧ σπαραξικαρδίως περιέγραψε τὰ δεινὰ τῶν τραυματιῶν καὶ τὰ ἀτελῆ μέσα τῆς περιθάλψεως αὐτῶν. Ἡ ἀνάγνωσις τοῦ βιβλίου τούτου ἐπροξένησε πολλὴν ἐν Εὐρώπῃ συγκίνησιν, περιέχει δὲ λεπτομερείας ὀδυνηρὰς περὶ τῆς ἀγριότητος μεθ' ἧς γίνεται ὁ πόλεμος μετὰ τῶν μάλλον πεπολιτισμένων ἐθνῶν τῆς Εὐρώπης καὶ περὶ τῆς ἀτελείας τῶν μέσων τῆς περιθάλψεως τῶν ἀτυχῶν θυμάτων. «Οὐδενὶ χαίρειται ἡ ζωὴ, λέγει ὁ K. Dunant, εἶναι» σφαγὴ, εἶναι ἀγὼν θηρίων ἀγρίων, φρενητιῶν καὶ διψόντων αἵμα. Τὸ ἱππικὸν καὶ τὸ πυροβολικὸν ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἐφορμᾷ ἐπὶ πεδίοις κεκαλυμμένων ὑπὸ τραυματιῶν φύλων καὶ ἐχθρῶν, οὓς ἀδιαφόρως κατασυντρίβουσιν ὑπὸ τοῦς ἵππους καὶ ὑπὸ τοὺς τροχοὺς. Ἐνίοτε οἱ ἀντιμαχόμενοι φονεύουσι τοὺς τραυματίας καὶ τοὺς ψυχρὸρραγοῦντας. Κατὰ τὴν βεβαιώσιν τοῦ K. Dunant μετὰ τὴν μάχην τοῦ Σολφερίνου οὐκ ὀλίγοι τραυματισταὶ διατελοῦντες ἐν λιποθυμίᾳ ἐτάφησαν ζῶντες. Ὁ περιώνυμος περιηγητὴς καὶ ἰατρὸς Tournefort περιγράφων τὰ κατὰ τὴν Τουρκικὴν αὐτοκρατορίαν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἀναφέρει ὡς φρικωδέστατον δαίμα τῆς τῶν γενετῶν βαρβαρότητος, ὅτι μετὰ τὴν μάχην θάπτουσι πολ-

λάκις ζῶντας τοὺς τραυματίας αὐτῶν. Τοῦτο ὅμως συμβαίνει σήμερον ἐν τοῖς πεπολιτισμένοις στρατοῖς τῆς Εὐρώπης. Μὴ νομίση δέ τις, ὅτι εἶναι σπάνιον. Εἶναι ἀπ' ἐναντίας τόσον συνηθές, ὥστε ὁ ἄριστος ῥώσος στρατιωτικὸς ἀρχίατρος Heyfelder συμβουλεύει, ὅπως τὰ μετὰ τὴν μάχην ἀποστελλόμενα πρὸς ταφὴν τῶν νεκρῶν ἀποσπάσματα συνοδεύωσιν ἰατροὶ, ὅπως μὴ θάπτονται οἱ λιπόθυμοι καὶ νεκροφανεῖς τραυματισταί. Ἐν γένει φρικώδεις παρίστανται οἱ συγγράφοντες τὰς ἀγωνίας τῆς ἡμέρας τῆς μάχης καὶ τῶν μετ' αὐτὴν ἡμερῶν, ὅτε σωρεῖται ὅλαι τραυματιῶν ἀπέθνησκον ἀδοθήτοιοι, στερούμενοι μιᾶς σταγόνης ὕδατος ὅπως παρηγορήσωσι τὴν ἄσβεστον δίψαν αὐτῶν. Τίς δύναται νὰ συλλάβῃ ἔννοιαν τοιούτων ἀγωνιῶν! Ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ἐν ταῖς πλατείαις, ἐν ταῖς ἰδιωτικαῖς οἰκίαις καὶ ἐν τοῖς νοσοκομείοις τῆς Καστιλιόνης, τῆς Βρεσκίας, τῆς Κρεμόνης, τοῦ Βεργάμου, τῶν Μεδιολάνων καὶ ἄλλων πόλεων κείνται χιλιάδες τραυματιῶν ἰταλογάλλων, καὶ ἄλλοι τοσοῦτοι εἰς τὰς ὑπὸ τῶν αὐστριακῶν κατεχομένους πόλεις, οἱ δὲ ἰατροὶ, καὶ οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος ἐθελονταὶ νοσοκόμοι δὲν ἐπαρκοῦσιν ὅπως νοσηλεύσωσιν οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον μέρος τοσούτων πασχόντων. Οἱ ἄφευκτοι ἀκρωτηριασμοὶ πλείστων τραυματιῶν πρὸς ἀποφυγὴν ἐπικειμένου ἐν γαγγράνης θανάτου εἶναι ἡ ἀφορμὴ γοερῶν σκηνῶν. Τὰ ἀνασθητήρια δὲν ἐπιτυχάνουσι πάντοτε, εἰς πολλοὺς δὲ προκαλοῦσι σπουδαίας νευρικὰς κρίσεις. Ἡ ἐν Σολφερίνῳ τὴν 24 Ἰουλίου 1859 συναφθεῖσα μάχη διήρκεσεν ἀπὸ ὄρθρου βελθῶς μέχρις ἑσπέρας. Οἱ μαχηταὶ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ὑπολογίζονται εἰς τριακοσίους περίπου χιλιάδας ἀνδρῶν. Κατὰ τοὺς ἐπισήμους δημοσιευθέντας ἀριθμοὺς ἔπασον κατ' αὐτὴν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν φονευμένοι καὶ τραυματισταὶ 3 ἀντιστρατάρχαι (feld-maréchaux), 9 στρατηγοί, 1566 ἀξιωματικοὶ παντὸς βαθμοῦ (ἐξ ὧν 630 αὐστριακοὶ καὶ 936 γαλλοσάρδοι), καὶ περίπου 40,000 στρατιῶται καὶ ὑπαξιωματικοί. Ἡ περίθαλψις τοσούτων τραυματιῶν ἦτο τόσῳ μάλλον ἀνέφικτος ὅσῳ μέγιστος ἦτο ἡδὴ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀσθενῶν ἐν τοῖς ἀντιμαχομένοις στρατοῖς. Ἀπὸ τῆς 15 μέχρι τῆς 31 αὐγούστου 1859 ὑπελογίσθησαν εἰς 19,665 οἱ εἰς τὰ νοσοκομεία τῆς Βρεσκίας εἰσελθόντες ἀσθενεῖς στρατιῶται, ἐξ ὧν οἱ 19,000 ἀνῆκον εἰς τὸν γαλλοσαρδικὸν στρατὸν, οἱ δ' αὐστριακοὶ εἶχον περίπου 20,000 ἀσθενεῖς στρατιώτας εἰς τὰ νοσοκομεία τοῦ Βενετικοῦ. Ὡς αἰετοῦ, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς προκειμένης περιστάσεως βλέπομεν τοὺς ἰατροὺς διακρινόμενους ἐπὶ ἀκαταβλήτῳ ζήλῳ καὶ ἀπολύτῳ αὐταπαρνήσει. Δυστυχῶς ὅμως ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἦτον ἀνεπαρκέστατος. Κατὰ τὰς ὀκτὼ πρῶτας ἡμέρας οὐδεμιᾶς ἐτύγχανον θεραπείας ἢ καὶ ἀπλῆς περιθάλ-

ψεως ἐκεῖνοι οὓς οἱ ἰατροὶ δι' ἐνὸς ἐμφαντικοῦ νεύματος ὑπεδείκνυνον ὡς θανατηφόρως τετραυματισμένους, διότι ἐνεκα τῆς πληθύος τῶν τραυματιῶν αἱ φροντίδες τῶν ἰατρῶν καὶ τῶν νοσοκόμων συνεκεντροῦντο εἰς τοὺς παρέχοντας ἐλπίδα σωτηρίας. Οὕτω δὲ πλείστοι ὑπὲρ τῆς τιμῆς τῆς σημαίας τῶν θανατηφόρως τρωθέντες στρατιῶται, ἀπέθανον ἐγκατελειμμένοι καὶ μὴ τυχόντες ὡς ἀμοιβῆς οὔτε κἀν ἐλάχιστης κατὰ τὰς τελευταίας τῆς ζωῆς τῶν στιγμὰς ἐνδείξεως οἴκτου. Ἀλλ' ἐπιτραπείτω ἡμῖν νὰ μεταφέρωμεν ἐνταῦθα περικοπὰς τινὰς ἐκ τοῦ πονήματος τοῦ K. Dunant.

«Τὴν ἡμέραν τοῦ σαββάτου ὁ ἀριθμὸς τῶν τραυματιῶν ἐπὶ τοσοῦτον αὐξάνει, ὥστε ἡ Διοίκησις καὶ οἱ κάτοικοι καὶ τὸ ἐν Καστιλιόνην καταλειφθὲν στρατιωτικὸν ἀπόσπασμα ἀδυνατοῦσι νὰ ἐπαρκέσωσιν εἰς τὴν περίθαλψιν αὐτῶν. Τότε δὲ ἄρχονται σκηναὶ ἐπίσης ἀξιοθρήνητοι καὶ οἱ ὅλως διάφοροι τῶν τῆς προτερείας.

«Ἐπάρχουσι τρόφιμα καὶ ὕδωρ καὶ ὅμως οἱ τραυματισταὶ ἀποθνήσκουσι τῆς πείνης καὶ τῆς δίψης: ὑπάρχει μοτὴς ἐν ἀφρονίᾳ, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχουσι χεῖρες ἱκαναί, ὅπως ἐπιθέσωσιν αὐτὸν ἐπὶ τῶν πληγῶν. Οἱ πλείστοι τῶν ἰατρῶν ἡναγκάσθησαν ν' ἀναχωρήσωσιν εἰς Καθράνα, οἱ νοσοκόμοι εἰσὶν ἀνεπαρκεῖς καὶ αἱ χεῖρες ἑλλείπουσιν ἐν τῇ κρίσει ταύτῃ στιγμῇ. . . .

«Ὅποιος ἀγωνίας, ὁποῖος ὀδύνας βλέπομεν κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς 25, 26 καὶ 27. Αἱ πληγαί, ἐρεθισθεῖσαι ἐκ τοῦ καύσωνος καὶ τοῦ κοινιοῦ καὶ τῆς ἐλλείψεως τοῦ ὕδατος καὶ πάσης θεραπείας, ἐγίναν ἀλγεινότεραι: δηλητηριώδεις ἀναθυμιάσεις διαφθεύρουσι τὸν ἀέρα, εἰ καὶ πᾶσαν καταβάλλει προσπάθειαν ἡ ἐφορεία ὅπως διατηρῇ ἐν καλῇ καταστάσει τὰ νοσοκομεία: τὸ ἀνεπαρκές τῶν νοσοκόμων, τῶν βοηθῶν καὶ τῶν ὑπηρετῶν καθίσταται ἐπαίσθητότατον, καθότι αἱ εἰς Καστιλιόνην διεσπασμέναι πομπαὶ ἐξυκολοῦντο φέρουσαι ἀνὰ πᾶν τέταρτον τῆς ὥρας νέους τραυματίας, καίτοι δὲ μεγάλην ἀναπτύσσει δραστηριότητα ἡ ἐφορεία μεταβιβάζουσα τῇ βοήθειᾳ ἰδιωτῶν τινων τραυματίας εἰς Brescia δι' ἁμαξῶν συρομένων ὑπὸ βοῶν, καὶ πάντες δὲ οἱ κάτοικοι ὅσοι ἔχουσιν ἁμαξάν προσφέρουσιν αὐτὴν ὑπὲρ τῶν τραυματιῶν καὶ παραλαμβάνουσιν οὓς ἐμπιστεύονται αὐτοῖς ἀξιωματικούς, αἱ ἀναχωρήσεις ἐλαττοῦνται πολὺ τῶν ἐλεύσεων καὶ ἡ ἐπισώρευσις ἀδιαλείπτως αὐξάνει.

«Ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῶν ἐκκλησιῶν ἢ τῶν νοσοκομείων τῆς Καστιλιόνης κατετέθησαν παραλλήλως τραυματισταὶ πάσης ἐθνικότητος, γάλλοι καὶ ἄραβες καὶ γερμανοὶ καὶ σλαῦοι. Τινὲς ἐξ αὐτῶν τοποθετηθέντες προσωρινῶς εἰς τὸ ἐνδοξαστὸν τῶν παρεκκλησιῶν ἀδυνατοῦσι νὰ κινήσων, ἄλλοι δὲν ἔχουσι τὴν δύναμιν νὰ

εξέλθωσι τοῦ ὁποίου κατέχουσι γενοῦ χώρου. Ἄρα καὶ βλασφημία καὶ οἰμωγὰι πληροῦσι τοὺς θόλους τῶν ἱερῶν τούτων ἀσύλων. «ὦ κύριε, πόσον πάσχω, μοὶ ἔλεγον τινὲς τῶν δυστυχῶν ἐκείνων μὲς ἐγκαταλείπουσι, μὲς ἀφίνουσι ν' ἀποθάνωμεν ἔλεεινῶ τῷ τρόπῳ καὶ ὅμως ἐπολεμήσαμεν καλῶς.» Εἰ καὶ τόσους ὑπέστησαν κόπους, καὶ τόσας διήλθον νύκτας ἄπνοι, δὲν εὐρίσκουσιν ἀνάπαυσιν ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ τῶν ἐπικαλοῦνται τὴν βοήθειαν ἱατροῦ ἢ κυλίνονται ἐξ ἀπογνώσεως ἐν σπασμοῖς, οἱ ὅποιοι ἀπολήγουσιν εἰς τέτανον καὶ εἰς θάνατον. Στρατιῶται τινὲς, φανταζόμενοι ὅτι τὸ ἐπὶ τῶν πυλῶν αὐτῶν πληγῶν χεόμενον ψυχρὸν ὕδωρ παράγει σκώληκας, δὲν ἀφίνουσιν οὔτε τοὺς ἐπιδέσμους αὐτῶν νὰ βρέξωσιν ἄλλοι, ἀφοῦ ἔτυχον τῆς κατὰ τὴν ἐπιδέσεως ἐν τοῖς χειρουργείοις, δὲν ἀπήλυσαν πλέον ἄλλην διαρκούσης τῆς ἐν Καστιλιῶνι ἀναγκαστικῆς αὐτῶν διαμονῆς, οἱ δ' ἐπιδέσμοι αὐτῶν λίαν ἐσφιγμένοι ὄντες ὅπως ἀνθεξῶσιν εἰς τοὺς κλονισμοὺς τῆς πορείας καὶ μὴ ἀνανεώθιεντες οὐδὲ ὑπολυθέντες, κατήντησαν βάσκανος δι' αὐτοὺς. Οὗτοι ἔχοντες τὸ πρόσωπον μελανὸν ἐκ τῶν μυῶν τῶν ἐπικαθημένων εἰς τὰς πληγὰς τῶν, στρέφουσι πανταχόσε βλέμματ' ἀπελπισμένα οὐδεμίαν ἀπολαμβάνοντες ἀπάντησιν. Παρ' ἐκείνοις, ὁ μανδύας, τὸ ὑποκάμισον, αἱ σάρκες καὶ τὸ αἶμα ἐσχημάτισαν μίγμα ὅπου ἐνεκατέστησαν οἱ σκώληκες· πολλοὶ φρίττουσιν ἀναγκιζόμενοι ὅτι θέλουσι καταφάγει αὐτοὺς οἱ σκώληκες οὗτοι, τοὺς ὁποίους νομίζουσιν ἐξερχομένους τοῦ σώματός τῶν, ἐνῶ προέρχονται ἐκ τῶν ἀπείρων μυῶν τῶν λυμαινόμενων τὸν ἀέρα. Ἐνταῦθα βλέπω στρατιώτην ἐντελῶς παραμορφωμένον, οὗ ἡ γλῶσσα ὑπερμέτρως ἐξέρχεται τῆς τετραυσιμένης καὶ ἐσχισμένης σιαγόνος· κινεῖται καὶ προσπαθεῖ ν' ἀνορθωθῇ βρέχων διὰ ψυχροῦ ὕδατος τὰ ξηρὰ αὐτοῦ χεῖλη καὶ τὴν ἐσκληκυῖαν γλῶσσαν, λαμβάνων ὀλίγον μόνον, ἐμβάπτω αὐτὸν ἐντὸς τῆς ὑδρίας τῆς κατόπιν μου κομιζομένης καὶ θλίβω τὸ ὕδωρ τοῦ σπύγγου τοῦτου ἐν τῇ ἀμόρφῳ ὀπῇ, τῇ ἀναπληροῦσῃ τὸ στόμα αὐτοῦ. Ἰδοὺ ἕτερος δυστυχῆς τοῦ ὁποίου ἡ σπάθη ἀφῆρσε μέρος τοῦ προσώπου· ἡ ρίς, τὰ χεῖλη, ὁ πώγων ἔχωρίσθησαν τοῦ λοιποῦ προσώπου· μὴ δυνάμενος νὰ δμιλήσῃ καὶ τυφλὸς σχεδὸν ὢν, χειρονομεῖ καὶ διὰ τῆς τοιαύτης λυπηροτάτης παντομιμικῆς, συνοδευομένης ὑπὸ φθόγγων ἀνάρθρων, ἐφελκύνει τὴν προσοχήν· τῷ δίδω νὰ πῖν καὶ ῥίπτω ἐπὶ τοῦ αἵματοφύρτου προσώπου του ὀλίγας σταγόνας καθαροῦ ὕδατος. Ἄλλος πάλιν, ἔχων ἀνοικτὸν τὸ κρανίον ἐκπνέει ἐπιχέων τὸν μυελὸν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν πλακῶν τῆς ἐκκλησίας· οἱ σύντροφοί του ἀπωθοῦσιν αὐτὸν διὰ τοῦ ποδῶς, ἵνα μὴ ἐμποδίζῃ τὴν διέβασιν· προστατεύω αὐτὸν κατὰ τὰς τελευταίας αὐτοῦ σιγμὰς

καὶ καλύπτω διὰ βινομάκτρον τὴν ἀθλίαν κεφαλήν, ἣν κινεῖ ἔτι ἀσθενῶς.

«Εἰ καὶ ἐκάστη οἰκία ἔγινε νοσηλευτήριον, καὶ ἐκάστη δὲ οἰκογένεια εἶχεν ἱκανὴν φροντίδα τὴν περίθαλψιν ὧν παρέλαβεν ἀξιοματικῶν, κατ' ὁρῶσα ὅμως ἀπὸ τῆς πρώτης τῆς κυριακῆς νὰ συναθροίσω ἀριθμὸν τινα γυναικῶν ἐκ τῶν τοῦ λαοῦ, αἵτινες συντελοῦσι κατὰ δύναμιν εἰς τὰς καταβαλλομένας προσπάθειας πρὸς ἐπικουρίαν τῶν τραυματιῶν· τῷ ὄντι, οὔτε περὶ ἐκτομῶν πρόκειται οὔτε περὶ ἄλλης τινος ἐγχειρήσεως, ἀλλὰ περὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ νὰ δοθῇ τροφή καὶ πρὸ πάντων ὕδωρ εἰς ἀνθρώπους ἀποθνήσκοντας, κατὰ γράμμα, τῆς πείνης καὶ τῆς δίψης· ἀφοῦ δ' ἐπιτευχθῇ τοῦτο, δέον νὰ ἐπιδεθῶσιν αἱ πληγαὶ αὐτῶν, νὰ πλυθῶσι τὰ αἵματόφυρτα σώματά τῶν, τὰ ὑπὸ λάσπης καὶ ἐντόμων κεκαλυμμένα, ταῦτα δὲ πάντα νὰ γίνωσιν ἐν τῷ μέσῳ ἀηδῶν καὶ δυσωδῶν ἀναθυμιάσεων, ἐν τῷ μέσῳ ἀτμοσφαίρας καυστηρᾶς καὶ οἰμωγῶν καὶ θρήνων.

«Ἐν τούτοις, πυρὴν ἐθελοντῶν κατηρτίσθη καὶ αἱ Λομβαρδαὶ γυναῖκες τρέχουσι πρὸς ἐκείνους, οἵτινες περισσότερον τῶν ἄλλων οἰμώζουσιν, εἰ καὶ δὲν εἶναι πάντοτε οἱ μᾶλλον ἀξιολύπητοι. Προσπαθῶ νὰ ὀργανώσω ὅσον οἶόν τε καλλίτερον τὰς ἐπικουρίας ἐν τῇ συνοικίᾳ, ἥτις φθίνεται μᾶλλον ἐλλείπουσα τοιούτων, καὶ λαμβάνω ὑπὸ τὴν ἰδιαίτην προστασίαν μου μίαν τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Καστιλιῶνης, κειμένην ἐπὶ ὑψώματος ἀριστερὰ τοῦ ἐκ Brescia ἐρχομένου καὶ ὀνομαζομένην, νομίζω, Chiesa Maggiore. Πεντακόσιοι περίπου στρατιῶται ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῇ συσσωρευμένοι καὶ ἐκαστὸν τοῦλάχιστον ἄλλοι κεῖνται ἐπὶ ἀχύρου ἔξω τῆς ἐκκλησίας ὑποκάτω σκιαδός, ἣν ἔστησαν ἵνα προφυλάξωσιν αὐτοὺς τοῦ ἡλίου. Αἱ γυναῖκες εἰσελθοῦσαι προσέρχονται ἐκάστῳ αὐτῶν κρατοῦσαι ὑδρίας καὶ κἀδους πλήρεις διαυγοῦς ὕδατος, δι' οὗ παύουσι τὴν δίψαν καὶ διαβρέχουσι τὰς πληγὰς. Τινὲς τῶν αὐτοσχεδίων τούτων νοσοκόμων εἰσὶ κόραι εὐεεῖς καὶ χαρίεσαι· ἡ γλυκύτης καὶ ἡ ἀγαθότης αὐτῶν, οἱ ἔνδακρες περικαλλεῖς ὀφθαλμοὶ τῶν, ἡ συμπάθεια καὶ αἱ περιποιήσεις, ἐνθαρρύνουσι κατὰ τι τοὺς ἀσθενεῖς καὶ ἀνορθοῦσι τὸ ἥθικόν αὐτῶν. Μικροὶ παῖδες ἐγχώριοι πηγαίνουσιν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας εἰς τὰς πλησιέστερας κρήνας μεθ' ὑδρίων, κἀδων καὶ ποτιστρῶν. Τὴν διανομὴν τοῦ ὕδατος διαδέχεται ἡ διανομὴ ζωμοῦ, οὗ οἱ περὶ τὴν ἐφορείαν ἀναγκάζονται νὰ παρασκευάζωσι μεγάλας ποσότητας. . . .

«Παμμεγέθη δέματα μοτοῦ ἐπετέθησαν τῇδε κακεῖσε, ἕκαστος δὲ δύναται νὰ ὠφελθῇ αὐτοῦ, ἀλλ' αἱ ἐπιδεσμίδες, αἱ θόνηαι καὶ τὰ ὑποκάμισα ἐλλείπουσιν· ὀλίγιστα ὑπάρχουσι μέσα ἐν τῇ μικρᾷ ταύτῃ πόλει, ἐνθα διήλθεν ὁ αὐστρια-

κὸς στρατὸς, καὶ οὐδ' αὐτὰ τὰ τῆς πρώτης ἀνάγκης ἀντικείμενα δύναται τις νὰ προμηθευθῇ· ἀγοράζω ὅμως ὑποκάμισά τινα καινούργη διὰ μέσου τῶν ἀγαθῶν γυναικῶν, αἵτινες ἔδωκαν ἤδη ὅλα τὰ παλαιὰ αὐτῶν πανιά, τὴν δὲ πρώτῃν τῆς Δευτέρας πέμπω τὸν ἀμαξήλατὴν μου εἰς Brescia πρὸς προμήθειαν τῶν ἀναγκαίων· οὗτος ἐπανέρχεται μετ' ὀλίγας ὥρας φέρων ἐν τῇ ἀμάξῃ του σπύγγους, ἐπιδέσμους λινοῦς, καρφίδας, σιγάρα καὶ καπνὸν, χαμαίμηλον, μολόχην, ἀκταῖν, πορτογάλλιν, ζάχαριν καὶ λεμόνια, ὥστε δυνάμεθα νὰ δώσωμεν δροσιτικὴν λεμονάδα, νὰ πλύνωμεν τὰς πληγὰς διὰ μολόχης, νὰ ἐπιθέσωμεν χλιαρὰ σωλήνια καὶ ν' ἀνανεώσωμεν τοὺς ἐπιδέσμους.

«Ἐν τούτοις, ἐκερδήσαμεν νεοσυλλέκτους τινὰς, ἀρχαῖον ἀξιωματικὸν τοῦ ναυτικοῦ καὶ δύο περιηγητὰς ἄγγλους, οἵτινες ἐπιθυμοῦντες νὰ ἴδωσι τὰ πάντα, εἰσῆλθον ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας, τοὺς ὁποίους δὲ διὰ τῆς βίας σχεδὸν κρατοῦμεν· ἕτεροι δύο Ἄγγλοι δεικνύουσι τὸυναντίον ἐξ ἀρχῆς μερίστην ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ μὲς βοηθήσωσι· διανέμονται δὲ σιγάρα εἰς τοὺς Αὐστριακοὺς. Ἰταλὸς ἀββάτης, τρεῖς ἡ τέσσαρες περιηγηταὶ καὶ εἰς δημοσιογράφος ἐκ Περσίας, ὅστις ἀναλαμβάνει ἔπειτα τὴν διεύθυνσιν τῶν ἐπικουριῶν ἐντὸς πλησίον κειμένης ἐκκλησίας, πρὸς δὲ τινὲς ἀξιωματικοί, ὧν τὸ ἀπόσπασμα διετάχθη νὰ μείνῃ ἐν Καστιλιῶνι, δίδουσι ἡμῖν χεῖρα βοηθείας. Ἄλλ' ἐντὸς ὀλίγου εἰς τῶν στρατιωτῶν τούτων λιποθυμεῖ ἐκ τῆς συγκινήσεως καὶ πολλοὶ τῶν ἄλλων ἐθελοντῶν νοσοκόμων μὲς ἀποσύρονται ἀλληλοδιαδόχως μὴ δυνάμενοι ν' ἀνθέξωσιν εἰς τὴν θέαν τῶν ἀλγηδόνων, τὰς ὁποίας ἀσθενῶς μόνον δύναται ν' ἀνακουφίσωσιν. Ὁ ἀββάτης ἀπεσύρθη καὶ αὐτὸς, ἀλλ' ἐπανέρχεται φέρων πρὸς χρῆσιν ἡμῶν ἀρωματικὰ χόρτα καὶ φιαλίδας ἀλάτων· νέος τις γάλλος περιηγητὴς, στενοχωρηθεὶς ὑπὸ τῆς θεᾶς τῶν ζώντων ἐκείνων ἐρειπίων, ἀρχίζει αἶφνης νὰ κλαίῃ γοερώς. Ἐμπορος ἐκ Neuchâtel ἀφιεροῦται ἐπὶ δύο ἡμέρας εἰς τὴν ἐπίδεδιν τῶν πληγῶν καὶ εἰς τὸ γράφειν ἐπιστολάς εἰς τὰς οἰκογενεῖας τῶν θνησκόντων. Ἀναγκάζομεθα νὰ μετριάσωμεν Βέλγου τινὸς τὸν φιλόανθρωπον ἐνθουσιασμόν, ὅστις ἐπὶ τοσοῦτον ἐκορυφώθη ὥστε φοβούμεθα μήπως καταληφθῇ ὑπὸ κακοήθους πυρετοῦ (fièvre chaude), ὡς συνέβη τοῦτο εἰς ἀξιωματικὸν ἐρχόμενον εἰς Μιλάνον ὅπως μεταβῇ παρ' ἡ ἀνῆκε σώματι. Στρατιῶται τινες τοῦ ἐν τῇ πόλει καταληφθέντος ἀποσπάσματος προσπαθοῦσι νὰ βοηθήσωσι τοὺς συστρατιώτας τῶν, ἀλλ' οὐδ' αὐτοὶ δύναται ν' ἀνεχθῶσι τὸ θέαμα τοῦτο, τὸ ὁποῖον καταβάλλει αὐτοὺς καὶ ἐκπλήττει τὴν φαντασίαν αὐτῶν. Δεκανεὺς τοῦ μηχανικοῦ τραυματισθεὶς ἐν Μαγέντᾳ, ἰαθεὶς δὲ σχεδὸν καὶ ἐπιστρέφων εἰς τὸ τάγμα του, ἔχων ὅμως ἄδειαν

ὀλίγων ἡμερῶν, μὲς συνοδεύει καὶ μὲς βοηθεῖ μετὰ καρτερίας, εἰ καὶ δις λιποθυμεῖ. Χρησιμοποιοῦμεν διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τῶν νοσοκομείων αἰχμαλώτους καλῶς ἔχοντας, τρεῖς δὲ ἱατροὶ αὐστριακοὶ μὲς βοηθοῦσι. Γερμανὸς χειρουργός, διαμείνας γενναίως ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ὅπως περιθάλλῃ τοὺς αὐστριακοὺς τραυματίας, ἀφοσιούται εἰς τοὺς τραυματίας ἀμφοτέρων τῶν στρατῶν. . . .

«Μὴ μὲ ἀφίνετε ν' ἀποθάνω!» ἀνέκραζόν τινες τῶν δυστυχῶν τούτων, οἱ ὅποιοι ἀφοῦ μ' ἐλάβανον τῆς χειρὸς μετ' ἐκτάκτου ζωηρότητος, ἀπέπνεον ἅμα ἐκλιπούσης τῆς ἐπιπλάστου ταύτης δυνάμεως. Νέος δεκανεὺς εἰκόσι περίπου ἔτων, ἔχων γλυκὺ καὶ ἐκφραστικὸν τὸ πρόσωπον, ἐπληρώθη ὑπὸ σφαίρας κατὰ τὸν ἀριστερὸν λαγόνᾳ· ἡ κατὰστασις αὐτοῦ δὲν παρέχει ἐλπίδας, ἐννοεῖ δὲ τοῦτο ὁ ἴδιος· ἀφοῦ ἐβόηθη αὐτὸν νὰ πῖν, μ' εὐχαριστεῖ καὶ δακρύων προσθέτει· «Ἄ κύριε, ἂν ἐδύνασθε νὰ γράψετε εἰς τὴν πατέρα μου νὰ παρηγορήσῃ τὴν μητέρα μου!» Ἐσημείωσα τὸ ὄνομα καὶ τὴν κατοικίαν τῶν γονέων του, μετ' ὀλίγας δὲ στιγμὰς ἀπέθανε. Γέρων λοχίας, ἀρχαιοτάτος ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ, μοὶ ἔλεγε μετὰ μερίστης θλίψεως καὶ πικρίας· «Ἐὰν μὲ ἐθεράπευον ἐγκαίρως, ἤθελον ζῆσαι, ἐνῶ ἀπόψε δὲν θὰ ὑπάρχω πλέον»· καὶ τῷ ὄντι τὸ ἐσπέρας ἀπέθανεν.

«Δὲν θέλω ν' ἀποθάνω», ἀνέκραζεν ἐντόνος ἀτυχῆς στρατιώτης τῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς, ὅστις πρὸ τριῶν ἡμερῶν ἦν πλήρης ἰσχύος καὶ ῥώμης, νῦν δὲ θανατηφόρος πληγωμένος καὶ αἰσθανόμενος ὅτι ὁ θάνατος ἦτο ἀναπόφευκτος· ἀνθίστατο καὶ ἐπάλασε κατὰ τῆς μαύρης ταύτης βεβαιότητος· τῷ δριμύ, μὲ ἀκούει, καταπραύνεται, παρηγορεῖται καὶ ἀναμένει τὸν θάνατον μετὰ παιδικῆς ἀπλότητος. Εἰς τὸν μυχρὸν τῆς ἐκκλησίας, πλησίον τοῦ βωμοῦ, ἀριστερὰ, στρατιώτης κεῖται ἐπὶ ἀχύρου· τρεῖς σφαῖραι ἐτραυματίσαν αὐτὸν, ἡ μὲν κατὰ τὸν δεξιὸν λαγόνᾳ, ἡ δὲ κατὰ τὸν δεξιὸν ὤμον, ἡ τρίτη δὲ ἔμεινε ἐν τῇ δεξιᾷ του κνήμῃ· εἶναι Κυριακὴ, αὐτὸς δὲ βεβαίως ὅτι ἀπὸ τῆς Παρασκευῆς οὐδὲν ἔφαγε· ἔφη λάσπη καὶ θρόμβοι αἵματος καλύπτουσιν αὐτόν· τὰ ἐνδύματα αὐτοῦ καὶ τὸ ὑποκάμισον εἰσὶ κατεσχισμένα. Ἀφοῦ ἔπλυνε τὰς πληγὰς του καὶ τῷ ἔδωκε ὀλίγον ζωμόν καὶ ἐτύλιξε αὐτόν μετ' ἐφαπλώματος, ἀσπάζεται τὴν χεῖρά μου μετὰ μερίστης εὐγνωμοσύνης. . . .

«Παρὰ τὴν εἴσοδον τῆς ἐκκλησίας κεῖται Οὐγγρος, ὅστις ἀδιακόπως βοᾷ ζητῶν ἰταλιστὴ ἱατρὸν διὰ φωνῆς σπαρακτικῆς. Κέρματα μύδρων ἠυλάκωσαν τὴν ὁσφὺν καὶ τὴν ράχιν καὶ τοὺς ὤμους αὐτοῦ, φαίνονται δὲ ἐρυθραὶ καὶ σπαίρουσαι αἱ σάρκες αὐτοῦ· τὸ ἐπίλοιπον τοῦ σώματος εἶναι ἐξογκωμένον καὶ μελανὸν καὶ

πρασινωπόν· δὲν δύναται οὔτε ν' ἀναπαυθῇ οὔτε νὰ καθήσῃ. Ἐμβάπτω μὲν τὸν ἐντὸς ψυχροῦ ὕδατος καὶ προσπαθῶ νὰ τῷ παρσκευάσω ἐξ αὐτοῦ κοίτην, ἀλλ' ἡ γάγγραινα ἐντὸς μικροῦ ἐπιφέρει τὸν θάνατον. Ὀλίγον ἀπώτερον Ζουάβος κλαίει πύονα δάκρυα καὶ ἀναγκάζομαι νὰ παρηγορήσω αὐτὸν ὡς μικρὸν παιδίον. Οἱ προηγούμενοι κόποι, ἡ ἔλλειψις τροφῆς καὶ ἀναπαύσεως, ὁ ἐκ τῆς νόσου προκύπτων ἐρεθισμὸς καὶ ὁ φόβος μήπως ἀποθάνωσιν ἀσθενεῖς, ἀνέπτυσαν καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς ἀνδρείοτεροις στρατιώταις εὐκισθησίαν τινὰ νευρικήν ἐκφραζομένην δι' οἰμωγῶν καὶ δολυγμῶν. Ἡ πρωτίστη αὐτῶν σκέψις, ὁσάκις δὲν ἔπασχον ὑπερμέτρως, ἦν ἡ μήτηρ των καὶ ὁ φόβος τῆς ὁποίας ἤθελε δοκιμάσει θλίψεως μανθάνουσα τὴν τύχην αὐτῶν. Ἀπὸ τοῦ λαίμου στρατιώτου τεθνεώτος ἐκρέματο εἰκὼν γυναικὸς προδεδηκυίας, τῆς μητρὸς του βεβαίως, διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς ἐκράτει αὐτὴν ἐπὶ τῆς καρδίας του.

«Παρὰ τὸν τοῖχον, ἑκατὸν περίπου στρατιῶται καὶ ὑπαξιωματικοὶ τυλιγμένοι ἐν τοῖς ἐφαπλώμασιν αὐτῶν, κείνται εἰς δύο σειρὰς παραλλήλους. Οὗτοι πάντες ἔτυχον περιθάλψεως, ἡ διανομὴ ζωμοῦ ἔγινεν, εἶναι δὲ ἥσυχαι καὶ ἡρεμοὶ καὶ παρκατηρούσι με διερχόμενον. Αἱ κεφαλαὶ αὐτῶν στρέφονται πρὸς τὰ δεξιὰ ὁσάκις πηγαινῶ δεξιὰ, πρὸς τ' ἀριστερὰ ὁσάκις πηγαινῶ ἀριστερὰ, εἰλικρινῶς δὲ εὐγνωμοσύνην ἐξοικονομεῖται ἐπὶ τοῦ προσώπου αὐτῶν. Αὐστριακὸς στρατιώτης δεκκεννέα περίπου ἑτῶν, εὐρισκόμενος μετὰ 40 συμπολιτῶν του εἰς τὸ ἐνδύτατον τῆς ἐκκλησίας, ἔμεινεν ἄσιτος ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, καὶ ἀπώλεσε μὲν τὸν ἑτερον ὀφθαλμὸν, ἔχει δὲ πυρετὸν καὶ δὲν δύναται νὰ ὁμιλήσῃ· μόλις λαμβάνει ὀλίγον ζωμόν. Αἱ περιποιήσεις ἡμῶν ἀναζωογονοῦσιν αὐτὸν καὶ μετὰ εἰκοσιτέσσαρας ὥρας δυνάμεθα ν' ἀποστείλωμεν αὐτὸν εἰς Βιρσεσία. Ἐτερος αἰχμάλωτος πυρέσσων ἐφελκύνει τὴν συμπάθειαν ἡμῶν· εἶναι μόλις εἴκοσιν ἑτῶν καὶ ὅμως αἱ τρίχες του εἰσὶ λευκαί· ἐλευκάνθησαν τὴν ἡμέραν τῆς μάχης.»

Εὐτυχῶς αἱ σπαραξικάρδιοι περιγραφὰς τοῦ K. Dunant δὲν ἔμειναν ἄκαρποι. Τὸ πόνημα αὐτοῦ ἔλαβε ταχύτατα μεγίστην διάδοσιν, καὶ ἐπροξένησεν ἀπανταχοῦ τῆς Εὐρώπης μεγίστην συγκίνησιν. Ἡ ἰδέα τῆς καθιδρύσεως ἑταιρίας ἐπικούρου τῶν στρατιωτικῶν τραυματιῶν συνεζητήθη τὸ πρῶτον ἐν Γενεύῃ τὴν 9 φεβρουαρίου 1863 ἐν τινι συνεδριάσει τῆς αὐτόθι «Ἑταιρίας τῆς κοινῆς ὠφελείας», ἔλαβε δ' αὕτη πρῶτην ἀπαρχὴν πραγματοποιήσεως κατὰ τὸν ὁκτώβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους διὰ τῆς συστάσεως αὐτόθι «Διεθνούς ἐπιτροπῆς ἐπικούρου τῶν στρατιωτικῶν τραυματιῶν.» Ἡ διεθνὴς αὕτη ἐπιτροπὴ ἐνήργησε παρὰ ταῖς κυβερνήσεσιν ὅπως ἐπιτύχῃ τὴν συνομολόγησιν συμβάσεως, κανονιζούσης

νέον οὕτως εἰπεῖν δίκαιον τοῦ πολέμου. Ἡ ἐπιτροπὴ τῆς Γενεύης ἀπήντησε σχεδὸν ἀπανταχοῦ ζωηρὰν συμπάθειαν, ἰδίᾳ δ' ἔτυχε τῆς συντόνου συνδρομῆς τοῦ Ἑλβετικοῦ Ὁμοσπονδικοῦ Συμβουλίου καὶ τοῦ αὐτοκράτορος τῶν Γάλλων. Ἡ ἐπιζητούμενη διεθνὴς σύμβασις ὑπεγράφη ἐν Γενεύῃ τὴν 22 αὐγούστου 1864, καὶ γνωστὴ ὑπάρχει μετὰ τῶν διεθνῶν κειμένων ὑπὸ τὸ ὄνομα *Σύμβασις τῆς Γενεύης* (Convention de Genève). Αἱ ἀρχαί, αἱ διατυπωθεῖσαι ἐν τῇ συμβάσει τῆς Γενεύης καὶ ἐν τῇ προσθετῇ αὐτῇ πράξει, τῇ ὑπογραφείσῃ ἐκεῖσε τὴν 20 ὁκτωβρίου 1868, εἰσὶν ἐν περιλήψει αἱ ἐξῆς. Τὰ χειρουργεῖα, τὰ στρατιωτικὰ νοσοκομεία, τὰ κινήτὰ νοσοκομεία καὶ τὰ ἄλλα πρόσκαιρα καταστήματα τὰ ἀκολουθοῦντα τοὺς στρατοὺς ὅπως παραλάβωσιν ἀσθενεῖς καὶ τραυματίας, κηρύττονται οὐδέτερα καὶ ὡς τοιαῦτα μένουσιν ἀνενόχλητα καὶ προστατεύονται παρὰ τῶν διαμαχομένων, ἐν ὅσῳ ὑπάρχουσιν ἐν αὐτοῖς ἀσθενεῖς καὶ τραυματίας. Τὸ προσωπικὸν τῶν νοσοκομείων, τῶν χειρουργείων κτλ., ἦτοι οἱ ἐπιμεληταί, οἱ περὶ τὴν ὑγειονομικὴν ὑπηρεσίαν, τὴν διοίκησιν καὶ τὴν μεταφορὰν τραυματιῶν, ὡς καὶ οἱ ἱερεῖς μετέχουσιν τῶν εὐεργετημάτων τῆς οὐδετερότητος. Ὅσοι τῶν κατοίκων συνδράμωσι τοὺς τραυματίας μένουσιν ἀνενόχλητοι καὶ ἐλεύθεροι. Οἱ στρατηγοὶ τῶν διαμαχομένων δυνάμεων ἔχουσι τὸ καθῆκον νὰ ἐκκαλῶσι τὴν φιλανθρωπίαν τῶν κατοίκων, προειδοποιούντες αὐτοὺς περὶ τῆς συνεπομένης οὐδετερότητος. Πᾶς τραυματίας περιθαλπόμενος ἐν οἰκίᾳ προστατεύει αὐτὴν. Ὁ κάτοικος ὁ παραλαβὼν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ τραυματίας ἀπαλλάττεται τῆς υποχρεώσεως τοῦ παρέχειν κατὰ λυμὰ εἰς τὸν στρατὸν ὡς καὶ μέρους τῶν τυχόν ἐπιβληθησομένων ὑπὲρ τοῦ πολέμου συνεισφορῶν. Οἱ νοσοῦντες ἢ τραυματίαι στρατιωτικοὶ παραλαμβάνονται καὶ περιθάλπονται εἰς οἰανδήποτε ἀνήκουσιν ἐθνικότητα. Σημαία διακριτικὴ καὶ ὁμοιόμορφος ὁρίζεται διὰ τὰ νοσοκομεία, τὰ χειρουργεῖα, καὶ τὰς μεταφορὰς τῶν ἀσθενῶν ἢ τραυματιῶν, ὡς καὶ περιθράχιονον διὰ τὸ ἐξουδετερωθῆν προσωπικόν. Ἡ σημαία καὶ τὸ περιθράχιονον φέρουσιν ἐρυθρὸν σταυρὸν ἐπὶ λευκοῦ θυρεοῦ. Ἐκτὸς τῶν ἀξιωματικῶν, ὧν ἡ παρουσία δύναται νὰ ἐπηρεάσῃ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ πολέμου, οἱ περιπεσόντες τραυματαῖαι εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ ἀποστέλλονται εἰς τὴν πατρίδα αὐτῶν, καὶ ἐν τῇ περιπτώσει μὴ ἀναγνωρισθῶσιν ἀνίκανοι, μετὰ τὴν θεραπείαν αὐτῶν ἢ καὶ ταχύτερον εἰ δυνατόν, ἐπὶ τῇ συμφωνίᾳ νὰ μὴ λάβωσι τὰ ὅπλα διαρκούντος τοῦ πολέμου. Αἱ ἀρχαὶ αὗται ἐφαρμόζονται καὶ εἰς τὸ πολεμικὸν ναυτικόν. Εἰς τὰ διεθνή ταῦτα κείμενα προσεχώρησαν ὅλαι αἱ χριστιανικαὶ Δυνάμεις, προσεχώρησε δὲ καὶ ἡ Τουρκία, ἥτις κατόπιν διέτύπωσε τὴν ἀξίωσιν, ἀναγνωρισθεῖσαν παρὰ τῆς

Εὐρώπης, ν' ἀντικαταστήσῃ τὸ ἐπ' αὐτῇ τὸν ἐρυθρὸν σταυρὸν δι' ἐρυθρὰς ἡμισελήνου. Ἡ Ἑλλάς προσεχώρησε διὰ τῆς ἀπὸ 17 ἰανουαρίου 1865 διακοινώσεως τοῦ ἐπὶ τῶν Ἑξωτερικῶν Ὑπουργοῦ K. Δημητρίου Μπουμπουρή πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Ἑλβετικῆς Ὁμοσπονδίας K. Schenk. Τὸ ἔργον τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ δὲν ἀποτελεῖ συνολὸν τι ἐκ διαφόρων τμημάτων ἱεραρχικῶς πρὸς ἄλληλα διακείμενων. Τοῦναντίον αἱ ἑταιρίαι καὶ αἱ ἐπιτροπαὶ τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ εἰσὶ διάφοροι κατὰ τὸν ὁργανισμὸν εἰς τὰ διάφορα ἔθνη καὶ ὅλως ἀπ' ἀλλήλων ἀνεξάρτητοι. Μόνον ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ ἔθνους ὑπάρχει ἱεραρχικὸς τις μετὰ τῶν διαφόρων ἑταιριῶν καὶ ἐπιτροπῶν σύνδεσμος, ἀναγνωρίζομένης κεντρικῆς τινος ἀρχῆς. Κοινὸς ὅμως ἀπάντων σύνδεσμος ὑπάρχει ὁ ἐπιδιωκόμενος σκοπὸς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνω ἐκτεθέντων διεθνῶν νομίμων, καὶ κοινὸν σύμβολον ὁ ἐρυθρὸς σταυρὸς. Τὸ δ' ἐν Γενεύῃ ἐδρεῦον *Διεθρὲς Κομητάτον* χρησιμεύει ὡς κοινὸν κέντρον καὶ ὡς μεσάζων ἐνίοτε μετὰ τῶν διαφόρων κατ' ἔθνη κεντρικῶν ἐπιτροπῶν. Ὡς γνωστὸν, καὶ ἐν Ἑλλάδι συνέστη πρὸ τριῶν περίπου μηνῶν ἐπίκουρος τῶν ἐν πολέμῳ τραυματιῶν Σύλλογος ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχῶν τῆς Γενεύης, τῇ πρωτοβουλίᾳ τῆς A. M. τῆς χαριστοδότητου Βασιλείσσης Ὁλγας. Σχεδὸν ἀπανταχοῦ ὑπάρχουσι καὶ ἑταιρίαι ἢ ἐπιτροπαὶ κυρίων. Τοιαύτη ἐπιτροπὴ κατηρτίσθη καὶ παρ' ἡμῖν. Παρατηρήθη δ' ἐν γένει, ὅτι αἱ κυρίαι προσήνεγκον ἀνεκτιμήτους πρὸς τοὺς τραυματίας ὑπηρεσίας μετὰ παραδειγματικῆς ἀφοσιώσεως.

Τὸ σύστημα τῶν ἑταιριῶν τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, ἐνεργοῦν ἀπὸ δεκαεξαετίας ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐν Ἀμερικῇ, προσέφερε μεγίστας ὑπηρεσίας εἰς τὴν πάσχουσαν ἀνθρωπότητα ἐπὶ τοῦ ἐν Σλεσβίκῳ πολέμου τῷ 1864, ἐπὶ τοῦ πολέμου τοῦ 1866 ἐν Βοεμίᾳ, ἐπὶ τοῦ Μείνου, ἐν τῷ Βενετικῷ καὶ ἐν τῇ Ἀδριατικῇ, ἐπὶ τοῦ ἐν τῇ Παπικῇ ἐπικρατεῖᾳ πολέμου τῷ 1867, ἐν τῷ μετὰ τὸ Βρασιλίας καὶ Παξαγουάης πολέμῳ καὶ τέλος ἐν τῷ μεγάλῳ γαλλογερμανικῷ πολέμῳ τῷ 1870, καὶ ὅν ὑπελογίσθησαν τὰ ἐν Γερμανίᾳ ἐνεργήσαντα κομητάτα τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ εἰς δισχίλια.

Τὸ σύστημα τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ οὐδὲν ἔτερον εἶναι ἢ ὁργάνωσις τῶν ἐπικούρων ἰδιωτικῶν προσπαθειῶν, ὧν προηγούμενως εἶχεν ἤδη ἀναγνωρισθῇ ἡ σπουδαία ἀξία. Κατὰ τὸν κριμαϊκὸν πόλεμον ἡ Μεγάλη Δούκισσα τῆς Ρωσίας Ἐλένη Παύλοβνα, ἐκ γένους ἡγεμονίς τῆς Βυρτεμβέργης, χήρα τοῦ Μεγάλου Δουκὸς Μιχαήλ, καὶ τριακόσιαι εὐγενεῖς κυρίαι ῥωσίδες κατήλθον εἰς τὸ στάδιον τοῦ πολέμου ἐπικούροι. Ἐνῷ δὲ αἱ φιλάνθρωποι αὗται κυρίαι ἐνοσῆλυσον τοὺς ῥώσσους τραυματίας καὶ ἀσθενεῖς, τὸ αὐτὸ ἔπραττον ἐν Κριμαίᾳ ὑπὲρ τῶν Ἀγγλῶν μὲν ἢ

Κυρία Florence Nightingale μετὰ τριάκοντα καὶ τεσσάρων ἀγγλίδων κυριῶν, καὶ αἱ Ἀδελφαὶ τοῦ Ἑλέους ὑπὲρ τῶν Γάλλων. Οὐδαμοῦ ὅμως ἐπεφάνη τρανώτερον ἢ δυνάμεις τῆς ἰδωτικῆς ἐνεργείας ὅσον ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτεῖαις τῆς Ἀμερικῆς κατὰ τὸ διάστημα τοῦ τετραετοῦς ἐμφυλίου πολέμου. Τὸ *Κεντρικὸν Ἀμερικανικὸν Κομητάτον* ἠρίθμει ἐπὶ τοῦ πολέμου τούτου ὑπὲρ τὰς τριάκοντα καὶ τρεῖς χιλιάδας ἐπιτροπὰς κυριῶν. Ἐντὸς ἐνὸς μόνου ἔτους τῷ 1864 συνήθροισεν καὶ ἐδαπάνησε 50,450,000 φράγκων, εἰς 2 προσθετέα τὰ εἰς εἶδη κολοσσιαῖα βοηθήματα. Ὑπολογίζονται δὲ εἰς ἑκατοντάδας χιλιάδων ὁ ἀριθμὸς τῶν στρατιωτικῶν ἀσθενῶν καὶ τραυματιῶν οὓς ἡ ἐν λόγῳ ἑταιρία περιέθαλψε, καὶ εἰς πολλὰς μυριάδας ὅσους ἔσωσεν ἀπὸ βεβαίου θανάτου.

Ἐπέπρωτο ὅπως ὁ αἰὼν οὗτος, ὅστις εἶδε τοὺς καταστρεπτικωτάτους τῶν πολέμων, νὰ ἴδῃ καὶ τὴν καθίδρυσιν πρακτικωτέρας τινὸς ἐνεργείας πρὸς παρηγορίαν τῶν δεινῶν τοῦ πολέμου. Ἐὰν ἡ ἐλπίς τοῦ νὰ κατευνασθῶσι τὰ ἐθνικὰ πάθη, νὰ διασκεδασθῶσιν αἱ ἐθνικαὶ προλήψεις, τοῦλάχιστον μετὰ τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν, δὲν εἶναι ἐντελὲς χιμαιρικὴ, ἀλλὰ μετέχει τινὸς ἀληθείας, οὐδὲν δύναται μᾶλλον νὰ συντελέσῃ εἰς τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο ἢ ἡ κοινὴ ἀγαθοεργία πρὸς φίλους καὶ ἐχθροὺς ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Ὅπως δὲ ὅποτε ὅμως ἡ ἀγαθοποιία πρὸς πάσχοντας φέρεται ἐν αὐτῇ τὴν παρηγορίαν αὐτῆς καὶ τὴν ἠθικὴν αὐτῆς ὠφέλειαν. Εἶναι δὲ πρὸ πάντων αὕτη σημεῖον ἀσφαλὲς τοῦ πολιτισμοῦ ἔθνους τινός. Ἄς ἐργασθῶμεν ἐπομένως τὸ κατὰ δύναμιν ὑπὲρ τῶν θυμάτων τοῦ πολέμου, βέβαιον ὄντες ὅτι οὕτω καὶ τὴν ἀνθρωπότητα καὶ αὐτὴν τὴν πατρίδα ἐξυπηρετοῦμεν.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Κ. ΤΥΠΑΛΟΣ.

ΤΟ ΟΡΩΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΜΗ ΟΡΩΜΕΝΟΝ

[Ἐκ τῶν τοῦ Ε. ΒΑΣΤΙΑΤ
Συγγράμματος τοῦ 1875.]

III. Ο ΦΟΡΟΣ.

Θὰ ἔτυχε ν' ἀκούσῃτε ἐν ὁμιλίᾳ· «Ὁ φόρος εἶναι ἡ καλῆτέρα τοποθέτησις τῶν χρημάτων, εἶναι γονιμοποιούσα δαΐσος. Ἴδετε πόσαι οἰκογένεια δι' αὐτοῦ ζῶσι, καὶ ἀκολουθήσατε διὰ τοῦ νοῦς τὴν ἐπὶ τῆς βιομηχανίας ἐπίδρασιν αὐτοῦ· εἶναι τὸ ἄπειρον, εἶναι ἡ ζωὴ.»

Πρὸς καταπολέμησιν τοῦ δόγματος τούτου ἀναγκάζομαι νὰ ἐπαναλάβω τὴν προηγούμενην ἀναίρεσιν. Ἡ πολιτικὴ οἰκονομία γινώσκει ὅτι τὰ ἐπιχειρήματά της δὲν εἶναι ἀρκούντως τεραπνὰ, ὥστε νὰ λέγηται περὶ αὐτῶν *Repetita placet*—ἡ ἐπανάληψις τέρπει· διὸ καὶ ἐτροποποίησεν ἐπὶ τὸ σκοπιμώτερον τὸ ῥητὸν, ἔχουσα τὴν πεποίθησιν ὅτι ἐν τῷ στόματι αὐτῆς *Repetita docent*—ἡ ἐπανάληψις διδάσκει.

Ἡ ἐκ τοῦ μισθοῦ ὠφέλεια τοῦ ὑπάλληλου εἶναι τὸ ὀρώμενον· ἡ ἐκ τούτου ὠφέλεια τῶν προμηθευτῶν αὐτοῦ εἶναι καὶ αὕτη τὸ ὀρώμενον. Τὸ πρᾶγμα προσβάλλει τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ σώματος.

Ἀλλ' ἡ ἐκ τῆς ἀποτίσεως τοῦ φόρου ζημία τοῦ φορολογουμένου εἶναι τὸ μὴ ὀρώμενον, καὶ ἡ ἐκ τῆς ζημίας ταύτης ζημία τῶν προμηθευτῶν αὐτοῦ εἶναι καὶ αὕτη τὸ μὴ ὀρώμενον· καὶ ὅμως ἐπρεπε νὰ προσβάλλῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ πνεύματος.

Τὸ νὰ δαπανᾷ χάριν ἑαυτοῦ ὁ ὑπάλληλος πάντε φράγκα περισσότερον συνεπάγεται τὸ νὰ δαπανᾷ πάντε φράγκα ὀλιγώτερον ὁ φορολογούμενος. Τοῦ ὑπάλληλου ἡ δαπάνη εἶναι ὁρατὴ, διότι γίνεσθαι· ἀλλ' ἡ τοῦ φορολογουμένου δὲν εἶναι, διότι, φεῦ! κωλύεται νὰ τὴν κάμῃ.

Παραβάλλετε τὸ ἔθνος πρὸς γῆν αὐχμηράν, καὶ τὸν φόρον πρὸς ὑστὸν γόνιμον. Ἀλλ' ἐπρεπε καὶ νὰ ἐρωτήσητε τίνες αἱ πηγαὶ τοῦ ὑετοῦ τούτου, καὶ μὴ ὁ φόρος ἦναι ἴσα ἴσα ἡ ἀντλία δι' ἧς ἀφαιρεῖται ἡ ὑγρασία καὶ οὕτω γίνεσθαι αὐχμηρὰ ἡ γῆ. Ἐπρεπε καὶ τοῦτο ἀκόμη νὰ ἐρωτήσητε, ἂν ἦναι δυνατόν, ἔστω καὶ ὑστὸς ὁ φόρος, νὰ λαμβάνῃ τοσοῦτον ἐκ τοῦ πολυτίμου ὕδατος διὰ τοῦ ὑετοῦ τὸ ἔδαφος, ὅσον χάνει διὰ τῆς ἐξατμίσεως.

Τὸ ἀληθές εἶναι ὅτι, ἔταν ὁ Εὐπολις πληρόν τε πάντε φράγκα τῷ εἰσπράκτορι, δὲν λαμβάνει οὐδὲν εἰς ἀντάλλαγμα. Ὅταν δὲ, δαπανῶν τὰ πάντε ταῦτα φράγκα ὁ ὑπάλληλος, τὰ ἀποδίδῃ εἰς τὸν Εὐπολιν, λαμβάνει παρ' αὐτοῦ ἴσης ἀξίας σῆτον, ἐργασίαν κ.λ.π. Τὸ κάτω δὲ τῆς γραφῆς εἶναι καθαρά ὡς πρὸς τὸν Εὐπολιν ζημία πάντε φράγκων.

Παραδέχομαι ὅτι συχνάκις, ἔστω καὶ συχνότατα, ὁ ὑπάλληλος ἀνταποδίδει εἰς τὸν Εὐπολιν ἴσης ἀξίας ὠφέλειαν διὰ τῆς ὑπηρεσίας του. Τότε εἶναι καθαρά ἀνταλλαγή καὶ οὐδετέρωθεν ζημία. Διὸ καὶ τὰ ἐπιχειρήματά μου δὲν ἀπευθύνονται κατὰ τῶν ὠφελίμων δημοσίων ὑπηρεσιῶν. Τοῦτο μόνον λέγω· προκειμένου νὰ νομοθετήσητε θέσιν τινὰ, ἀποδείξατε τὴν χρησιμότητά της. Ἀποδείξατε ὅτι, ἔνεκα τῶν ὠφελίων τὰς ὁποίας εἰς τὸν Εὐπολιν παρέχει, εἶναι ἀξία τῶν πάντε αὐτοῦ φράγκων. Ἀλλ' ἐκτὸς τῆς πραγματικῆς ταύτης ἀξίας τῆς θέσεως, μὴ προτείνετε ὡς ἐπιχειρήματα τὸ κέρδος τοῦ ὑπάλληλου, τῆς οἰκογενείας του καὶ τῶν προμηθευτῶν του· μὴ λέγητε ὅτι ἡ θέσις ὑποβάλλει τὴν ἐργασίαν.

Ὅταν ὁ Εὐπολις δίδῃ εἰς τὸν ὑπάλληλον πάντε φράγκα ἀντὶ πράγματι ὠφελίμου ὑπηρεσίας, εἶναι ἀπαράλλακτος τὸ αὐτὸ ὡς ὅταν δίδῃ εἰς τὸν ὑποδηματοποιὸν πάντε φράγκα ἀντὶ ζεύγους ὑποδημάτων. Δίδει, λαμβάνει, εἶναι ἴσα. Ἀλλ' ὅταν ὁ Εὐπολις δίδῃ τὰ πάντε

φράγκα εἰς ὑπάλληλον χωρὶς νὰ λάβῃ τι εἰς ἀντάλλαγμα, ἀλλ' ἔννυ μάλιστα καὶ καταπιεσθῇ, εἶναι τὸ αὐτὸ ὡς ἂν τὰ ἐδίδεν εἰς κλέπτῃν. Τὸ ὅτι ὁ ὑπάλληλος θὰ δαπανήσῃ τὰ πάντε φράγκα ἐπὶ μεγάλη ὠφέλεια τῆς ἐθνικῆς ἐργασίας δὲν εἶναι λόγος, διότι τὸ αὐτὸ ἤθελε κάμει καὶ ὁ κλέπτῃς, τὸ αὐτὸ ἤθελε κάμει καὶ ὁ Εὐπολις, ἂν καθ' ὁδὸν δὲν ἀπῆντα τὸν νόμιμον ἢ τὸν αὐθαίρετον παράσιτον.

Μὴ σπεύδωμεν λοιπὸν νὰ κρίνωμεν τὰ πράγματα ἐκ τοῦ ὀρώμενου, παρὰτρέχοντες τὸ μὴ ὀρώμενον.

Τὸ παρελθὸν ἔτος ἀπετέλουν μέρος τῆς ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν Ἐπιτροπῆς. Ἐπὶ τῆς Συντακτικῆς Συνελεύσεως τὰ τῆς ἀντιπολιτεύσεως μέλη δὲν ἀπεκλείοντο συστηματικῶς ἀπὸ πάσης ἐπιτροπῆς· κατὰ τοῦτο δὲ ἐπραττε συνετῶς ἡ Συντακτικὴ Συνέλευσις. Ἦκουσα τότε τὸν κύριον Θιέρσον λέγοντα· «Δι' ὅλου τοῦ βίου μου ἐπολέμησα τοὺς νομιμόφρονας καὶ τοὺς κληρικούς. Ἀφ' οὗτου δὲ ὁ κοινὸς κίνδυνος μᾶς ἤνωσεν, ἀφ' οὗτου τοὺς ἐπλησίισα, ἀφ' οὗτου τοὺς ἐγνώρισα, ἀφ' οὗτου ἠνοιξάμεν τὰς καρδίας μας, ἐνόησα ὅτι δὲν εἶναι τὰ τέρατα, τὰ ὁποῖα ἐφανταζόμεθα.» Καὶ τῷ ὄντι αἱ δυσπιστίαι αὐξάνουσι, τὰ μίσση ἐξάπτονται μετὰ τῶν κομμάτων, ἅτινα δὲν συγχρωτίζονται. Ἄν ἡ πλειονοψηφία ἄφινε νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὰς ἐπιτροπὰς μέλη τινὰ τῆς μειονοψηφίας, ἴσως ἤθελεν ἀναγνωρισθῇ ἑκατέρωθεν ὅτι αἱ ιδέαι δὲν ἀπέχουσι τοσοῦτον, πρὸ πάντων δὲ ὅτι δὲν εἶναι τοσοῦτον διεστραμμέναι ὅσον τὰς φαντάζονται.

Τὸ παρελθὸν λοιπὸν ἔτος ἤμην μέλος τῆς ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν Ἐπιτροπῆς. Ὅσακις τις ἀνέφερε περὶ ἐλαττώσεως τῆς χορηγήσεως τοῦ προέδρου τῆς Δημοκρατίας, τῶν ὑπουργῶν, τῶν πρέσβεων, τῷ ἔλεγον· «Χάριν αὐτῆς τῆς ὑπηρεσίας δέον νὰ περιβάλλωνται τινες ἐκ τῶν θέσεων δι' ἀξιοπρεπείας καὶ λάμπους. Διὰ τοῦ μέσου τούτου δυνάμεθα νὰ προσελκύσωμεν εἰς αὐτὰς τοὺς διακεκριμένους ἄνδρας. Ἀπειροὶ δυστυχεῖς ἀπευθύνονται πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς Δημοκρατίας· πόσον δὲ δύσκολος θὰ ἦναι ἡ θέσις του, ἂν ἀναγκάζεται πάντοτε ν' ἀποποιῇται τὴν συνδρομὴν του. Συναναστροφαὶ ἐν ταῖς ὑπουργικαῖς καὶ διπλωματικαῖς αἰθούσαις εἶναι ἐκ τῶν ἐλατηρίων τῶν συνταγματικῶν κυβερήσεων, καὶ τὰ τοιαῦτα.»

Οἱ λόγοι οὗτοι δὲν εἶναι μὲν ἀναντίρρητοι, ἀλλὰ βεβαίως χρήζουσιν ἐπισταμένης ἐξετάσεως. Σημίζονται ἐπὶ τοῦ καλῶς ἢ κακῶς ἐκτιμωμένου δημοσίου συμφέροντος· ἐγὼ δὲ δὲν εἶμαι πρὸς αὐτοὺς ἀδυσώπητος, ὡς οἱ πολλοὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων Κατῶνων, ὑπὸ στενοῦ πνεύματος ἄκρας φειδωλίας ἢ ζηλοτυπίας κινούμενοι.

Ἀλλ' ὅ,τι ἀναστατώνει τὴν οἰκονομολογικὴν μου συνείδησιν, ὅ,τι μὲ κάμνει νὰ ἐρυθρῶ διὰ

τὴν διανοητικὴν φήμην τῆς πατρίδος μου εἶναι ἡ ἐξῆς παράλογος τετριμμένη φράσις, πάντοτε λεγόμενη καὶ πάντοτε εὐμενῶς ἀποδεκτὴ γινόμενη.

«Ἀλλως τε τῶν μεγιστάνων ἢ πολυτέλειαν ἐμψυχώνει τὰς τέχνας, τὴν βιομηχανίαν, τὴν ἐργασίαν. Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Κράτους καὶ οἱ ὑπουργοὶ του, καλοῦντες εἰς συμπόσια καὶ συναναστροφάς, ἐγγέουσιν ζωὴν εἰς τὰς φλέβας τοῦ κοινωνικοῦ σώματος. Ἐλαττώνοντες τὴν χορήγησιν τῶν λιμοκτονεῖτε τὴν παρυσινήν καὶ, διὰ τούτου, τὴν ἐθνικὴν βιομηχανίαν.»

Ἀλλὰ, πρὸς Θεοῦ, σεβάσθητε τὴν ἀριθμητικὴν τοῦλάχιστον, καὶ μὴ ἐρχεσθε λέγοντες πρὸς τὴν Ἑθνικὴν τῆς Γαλλίας Συνέλευσιν, ἵνα μὴ πρὸς αἵσχός της παρὰδεχθῇ τοὺς λόγους σας, ὅτι ἄλλο εἶναι τὸ κεφάλαιον τῆς προσθέσεως ἂν ἡ ἄθροισις γίνῃ ἀπὸ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω, καὶ ἄλλο ἂν ἀπὸ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω.

Εἶμαι ἐν τῷ συμφωνεῖν μετὰ τινος ἐργάτου νὰ κατασκευάσῃ αὐλάκκα εἰς τὸν ἀγρόν μου ἀντὶ πάντε φράγκων. Ἐν τῷ συμφωνῶ, ὁ εἰσπράκτωρ μου παίρει τὰ πάντε φράγκα διὰ τὸν ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν ὑπουργῶν. Ἡ συμφωνία μου διελύθη, ἀλλ' ὁ κύριος ὑπουργὸς προσθέτει ἐκ τούτου ἐν φαγητὸν εἰς τὴν τράπεζάν του. Πῶς τολμᾷτε νὰ ὑποστηρίζητε ὅτι ἡ ἐπίσημος αὕτη δαπάνη εἶναι αὐξήσις τῆς ἐθνικῆς βιομηχανίας; Δὲν ἐννοεῖτε ὅτι δὲν εἶναι εἰμὴ ἀπλὴ μετάθεσις ἀπολαύσεως καὶ ἐργασίας; Ἀλήθεια ὅτι ἐν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ ἔχει ὁ ὑπουργὸς πλουσιωτέραν τὴν τράπεζάν του, ἀλλ' ὡσπύτως ἀλήθεια ὅτι ἐν τῇ αὐτῇ ὑποθέσει ἔχει ὁ γεωργὸς ἥττον καλῶς ἀπεξηραμένον τὸν ἀγρόν του. Παρυσινὸς τις ξενοδόχος ἐκέρδησε πάντε φράγκα. Συμφωνῶ. Ἀλλὰ συμφωνήσατε καὶ σεῖς ὅτι ἐπαρχιακὸς τις γεωργὸς ἔνεκα τούτου δὲν ἐκέρδησε πάντε φράγκα. Τὸ κάτω κάτω, τὸ ἐπίσημον φαγητὸν καὶ ὁ κερδήσας ξενοδόχος εἶναι τὸ ὀρώμενον· ὁ κατακλυζόμενος ἀγρὸς καὶ ὁ ἀργὸς ἐργάτης εἶναι τὸ μὴ ὀρώμενον.

Θεέ μου! πόσον δύσκολον ἐν τῇ πολιτικῇ οἰκονομίᾳ ν' ἀποδεικνύηται ὅτι δύο καὶ δύο κάμνουν τέσσαρα. Ἀφ' οὗ δὲ ἀποδειχθῇ λέγουσιν· «Αὐτὸ εἶναι πασίδηλον· πόση πλῆθις ν' ἀκούῃ τις ἀποδείξεις περὶ τῶν πασιδῆλων.»

Καὶ ὅμως ψηφίζουσιν ἔπειτα ὡς εἰ μὴ προσήχθη ἀπόδειξις.

Ἐπειτα συνέχισα.

I. B.

Μηδὲν μηδέποτε προσθέσης εἰς τὰς διαδιδόμενας φήμας περὶ τοῦ πλησίον σου. Διότι, ἂν μὲν ἦνε ἐνοχος, ἀπανθρώπως θέλεις αὐξήσαι τὴν δυστυχίαν του διὰ τῶν συλλογισμῶν σου, ἂν δὲ ἦνε ἀθῶος, θὰ λάβῃς τὴν εὐχαρίστησιν ὅτι δὲν συμπεριελήφθης εἰς τοὺς συκοφάντας του.

Τὸ ἐπόμενο, συγκινητικώτατον διήγημα, τοῦ ὁποῦ μετὰφρασιν παρέχοντες τοῖς ἡμετέροις ἀναγνώταις, εἶναι ἔργον τοῦ Ἑρρίκου Γρεβίλ, ψευδώνυμον ὑπὸ τὸ ὁποῖον ὑπογράφεται λογία καὶ εὐφυῆς γυνή, γνωρίσασα ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἄριστα καὶ θαύτα τὸν βωστικὸν κόσμον, πρὸς ὃν τὸ ἡμέτερον διήγημα ἀναφέρεται, καὶ κοσμοῦσα ἀπὸ τινος τὰς ἐπιφυλλίδας τῶν ἐγκρίτων γαλλικῶν ἐφημερίδων Temps καὶ Journal des Débats. Σ. τ. Δ.

ΛΕΒΕΔΑΚΑ

Ὁ Σέργιος Μανούρωφ ἦτο κυνηγὸς καὶ ἐκ φυσικῆς κλίσεως καὶ ἐκ συνηθείας· ὅταν τις διέρχεται ὅλον τὸ ἔτος εἰς τὴν ἐξοχὴν καὶ ἔχη τὴν εὐκολίαν ἄνευ ἀδείας ἀγορφυλάκων καὶ ἄνευ ἄλλου κωλύματος νὰ θηρεύῃ ἐλευθέρως εἰς τὰ κτήματά του, θὰ εἶχε πολὺ ἄδικον νὰ παραμελῇ τὴν μόνην τέρψιν καὶ διασκέδασιν, ἣν δύναται ἡ ἐρημία νὰ παράσχῃ.

Ὁ Σέργιος ἠγάπα πρὸς τούτοις τοὺς ἵππους. Ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων οἱ Μανούρωφ εἶχον ἰδρύσει ἵπποφορβεῖον λαμπρὸν, ὁπόθεν οἱ κτηματίαι τῶν περιχώρων ἐπρομηθεύοντο τοὺς ἵππους καὶ τὰς φορὰς των. Οἱ ἵπποι, οἱ παραγόμενοι ἐκ τοῦ ἵπποφορβεῖου τούτου δὲν ἦσαν μὲν πολυπληθεῖς, ἀλλ' ἦσαν ἄριστοι. Ὁ Σέργιος διήγε λοιπὸν εὐδαίμονα βίον μὲ τοὺς ἵππους του καὶ μὲ τὸ ὄπλον του.

Ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ τὸ ὄπλον διὰ νὰ θηρεύῃ τις, χρειάζονται καὶ κύνες· εἶχε λοιπὸν ὁλόκληρον θηροκυνίαν, ἣν ἀπετέλουν κύνες ὅχι θορυβώδεις καὶ πρὸς ἐπίδειξιν, ἀλλ' ἐκλεκτοὶ καὶ ἱκανοὶ διὰ τὰ διάφορα τῆς θήρας εἶδη, διὰ τὴν ἀλώπεκα, διὰ τὴν ἄρκτον, διὰ τὸν λαγῶν, διὰ τὰ πτηνὰ. Ποτέ του ὁ Σέργιος δὲν ἐπώλει κύνες.

— Ὁ κύων, ἔλεγεν, εἶνε εὐγενέστατον ζῷον, τὸ ὁποῖον δὲν δύναται τις νὰ πληρώσῃ μὲ ἀργυρον.

Ἐχάριζε τοὺς κύνες του, διότι δὲν ἦτο φιλάργυρος, ἀλλὰ δὲν τοὺς ἐπώλει.

Ἡ θυσία οὐκ ἦν μόνον τῆς θηροκυνίας, ἀλλὰ καὶ τοῦ οἴκου ἦτο ἡ Λεβέδακα, μεγαλόσωμον λαγωνικὸν ἐκ Σιβηρίας, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀργυρόχρουν καὶ ἀκηλίδων τὴν τρίχα, οὐλὴν δὲ καὶ μεταξώδη, ὅπως αἱ αἶγες τῆς Ἀγκύρας. Ἦτο τόσον ὑψηλὴ ἡ Λεβέδακα, ὥστε καὶ ὅταν ἐκάθητο ὑπερεῖχε τῆς παρακκείμενης τραπέζης καθ' ἅπαν τὸ ὕψος τοῦ κυνείου τραχήλου της καὶ τῆς λεπτοφυοῦς κεφαλῆς της. Τὴν ὥραν τοῦ γεύματος, ἂν ὁ κύριός της τὴν ἐλησμονεῖ τῷ ἔλειχε τὸν τράχηλον χωρὶς νὰ σηκωθῇ, ἀλλ' ὅψουσα μόνον τὸ ῥύγχος. Τότε ἐκείνος τῇ ἐδίδε κομμάτιον λευκοῦ ἄρτου, ὃν ὑπερηγάπα καὶ ὃν μόνον ἐπέτρεπεν εἰς αὐτὴν ὁ Μανούρωφ.

Ἡ Λεβέδακα—τὸ ὄνομα τοῦτο σημαίνει κύκνος—ἦτο ἀξία τῆς ἐπωνυμίας της διὰ τὴν πολλὴν χάριν τοῦ θαδίσματός της. Ὅταν τρέχουσα κατεδίωκε τὸν λαγῶν, οἱ πόδες της ἐκ-

τεταμένοι απέχουν με τὸ σῶμά της μίαν γρμμὴν εὐθεῖαν μόλις κυματίζουσιν· ἦτο τὸσον ἐλαφρὰ, ὥστε δὲν ἄφηνε σχεδὸν ἔγνη ἐπὶ τῆς γῆς· ἡ πρῆτης της ἦτο ἀπαρδειγμάτις καὶ ἡ ἀπεριόριστος εὐπειθεία της κατέβηκε καὶ αὐτὴν τὴν φυσικὴν τοῦ κυνὸς ῥοπήν, ὥστε ἂν ἐν ᾧ κατεδίωκε ζῶν τι ἐσύριζεν ὁ κύριός της προσκαλὼν αὐτήν, ἄφηνε τὸ ζῶον καὶ ἐπανάηχετο πρὸς ἐκεῖνον. Πρὸς οὐδεμίαν ἄλλην φωνὴν ἔτεινε τὸ οὖς.

Ἡ Λεβέδνα εἶχεν ἡλικίαν τριῶν ἐτῶν καὶ ἡμίσεος, ἡλικίαν, καθ' ἣν ὁ κύων παρέχει πλέον καταφανεῖς τὰς ιδιότητάς του τὰς φυσικάς. Δὲν ἠθέλησε δὲ νὰ δεχθῇ ἄλλον σύζυγον παρὰ τὸν καλλίτερον κύνα τῆς θηροκυνίας· ἦτο λαμπρότατος καὶ ὠραιότατος ζῶον καὶ ἐκείνος, λευκὸς μὲ τεφρόχροον κηλίδα ἐπὶ τοῦ αὐτίου. Ἡ Λεβέδνα ἦτο θηρευτικώτερα αὐτοῦ.

Τοιαύτη ἦτο ἡ Λεβέδνα. Εἶχε λοιπὸν δίκαιον ὁ Σέργιος μὴ θέλων κατ' οὐδέναν λόγον ν' ἀποχωρισθῇ ἀπὸ τὴν κύνα του. Τὰ μικρά της τὰ ἐδίδεν—εἴπομεν ὅτι δὲν ἦτο φιλάργυρος—αὐτὴν ὅμως ποτὲ δὲν ἠθέλησε νὰ δώσῃ. Οὕτε ἤθελε νὰ τὴν ἀφήσῃ ν' ἀναθρέψῃ ἄλλα, διὰ νὰ μὴ κουράζηται· ἦτο τόσον ὠραία, τόσον λευκή, τόσον ἡμερος. Ἐπηγωνοόρχετο εἰς τὴν οἰκίαν ὡς ἡ βασιλίσσα, ἥτις ἠξοῦρει ὅτι τὰ πάντα τῇ ἀνήκουσι. Ἐξηπλῶνετο παρὰ τοὺς πόδας τοῦ κυρίου της ἢ ὅπισθεν τοῦ καθίσματός του τὴν ἡμέραν, ἐκοιμάτο τὴν νύκτα ἐπὶ ψιᾶθου παρὰ τοὺς πόδας τῆς κλίνης του καὶ μόλις ἐκεῖνος ἤνοιγε τοὺς ὀφθαλμούς, καθ' οἷανδὴποτε ὥραν, συνήντα τὸ βλέμμα τῶν καστανῶν ὀμμάτων της, βαθέων καὶ γλυκυτάτων ὡς οἱ ὀφθαλμοὶ Κιρκασίας καὶ ἐχόντων ἔκφρασιν εὐφυΐας καὶ ἀγαθότητος, ἣν δὲν δύνανται νὰ ἔχωσιν ἀνθρώπινοι ὀφθαλμοί.

Κτηματίας τις τῶν περιχώρων, ὀνόματι Μαρσίνης, ἐπεθύμησε τὴν Λεβέδνα. Τὴν εἶχεν ἴδει εἰς τὸ κυνήγιον καὶ ἐνόησε τὴν ἀξίαν της, εἶχε δὲ καὶ αὐτὸς ὠραῖον τεφρόχροον λαγωνικὸν καὶ ἤθελε νὰ διακονίσῃ τὸ γένος. Ἀνεκοίνωσε τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν Μανούρωφ, ἀλλ' εἰς μάτην.

—Ἐκλεξὸν οἷανδὴποτε ἄλλην κύνα, ἐξ ὧν ἔχω, τῷ εἶπεν ὁ Μανούρωφ, ἀλλ' ἡ Λεβέδνα εἶνε ἰδική μου, ἀποκλειστικῶς.

Ὁ Μαρσίνης ἐπέμεινε.

—Πῶλῃσέ μου τὴν λοιπὸν, τῷ λέγει, σοὶ δίδω πεντακόσια ἀργυρὰ ρούβλια.

—Δὲν εἶμαι κυνέμπορος· ἄλλως τε ἡ Λεβέδνα ἀξίζει περισσότερον. Ἐκλεξὸν ἄλλην καὶ ἄφες με ἡσυχον.

Μετὰ τινὰς ἐβδομάδας ὁ Μανούρωφ εὕρισκετο στενοχωρημένος· τῷ ἐζήτουν ἀντὶ μεγάλης τιμῆς ἓνα ἰσχυρὸν μέλανα ἵππον, ὁποῖον δὲν εἶχε τὸ ἵπποφορεῖόν του.

Ὁ Μαρσίνης προσγευμάτιζε μαζὶ του· τῷ ἐδιηγείτο τὸ πρᾶγμα.

—Ἐγὼ δύναμαι νὰ σὲ βοηθήσω, τῷ λέγει οὗτος, ἔχω ἵππον ὡς τὸν θέλεις. Σὺ ἀνατρέφεις ὠραίους ἵππους, οὐχὶ ὅμως καὶ ἰσχυρούς.

—Ὁμολογῶ ὅτι μοὶ ἀρέσουν τὰ ὠραῖα ζῖα, διὰ τοῦτο ἀγαπῶ τόσον τὴν Λεβέδνα μου.

—Δὸς μοι τὴν Λεβέδνα, νὰ σοὶ δώσω τὸν ἵππον.

—Εὐχαριστῶ, δὲν δίδω τὸν σύντροφόν μου. Οὕτε θέλει νὰ σὲ ἀκολουθήσῃ ἡ Λεβέδνα.

Ὁ Μαρσίνης δὲν ἀπῆντησεν, ἀλλ' ἐστραβοκύνταξε τὸ ὑπερήφανον ζῶον.

—Ἀλήθεια, τῇ λέγει μετ' ὀλίγων στιγμῶν σιωπῆς, ἀλήθεια, Λεβέδνα, δὲν μὲ θέλεις διὰ κύριον;

Τὸ ζῶον ἐστράφη μετ' ἀδικροῦς πρὸς αὐτὸν καὶ ἐπειτα ἔφερε περιπαθῶς τὰ βλέμματά της ἐπὶ τοῦ κυρίου της.

—Θέλεις νὰ ὑπάγῃς μαζὶ του; ἠρώτησεν οὗτος δεικνύων τὸν Μαρσίνην.

Ἡ Λεβέδνα ἠνορθώθη μετὰ νωχελοῦς χάριτος· ὀφρισεῖδης κυματισμὸς διέτρεξε τὸ σῶμά της, ἐσύρθη κατὰ μῆκος μὲ τοὺς ἐμπροσθίους της πόδας καὶ ἐπλησίασε πρὸς τὸν Μαρσίνην, ὅν ὠσφραίνετο πανταχόθεν. Οὗτος ἔτεινε τὴν χεῖρα ἵνα τὴν θωπεύσῃ, ἀλλ' ἐκείνη ἐτράπη εἰς τὰ ὀπίσω γαυγίζουσα ἀπειλητικῶς καὶ δεικνύουσα τοὺς λευκοὺς της ὀδόντας ὀξεῖς ὡς βελόνας.

Ὁ Σέργιος ἤρχισε νὰ γελά.

—Κακὰ θὰ περάσητε μαζὶ, λέγει. Ἐλα, καλή μου, ἔλα ἐδῶ καὶ ἄφες τὸν ἡσυχον.

Τὸ εὐγενὲς ζῶον ὑπήκουσεν, ἂν καὶ ἐξηκολούθει νὰ γαυγίζῃ. Ὁ Μαρσίνης τὴν παρετήρει μετὰ μίσους.

—Ὅταν γείνης ἰδική μου, ἐσκέπτετο, θὰ μ' ἀγαπήσῃς, τί θὰ κάμῃς!

—Παρήλθε μὴν. Ὁ Σέργιος εὗρεν ἀλλαχόθεν τὸν ἵππον, ὅστις τῷ ἐχρειάζετο. Εἶχον ἀρχίσει τὰ φθινοπωρινὰ κυνήγια καὶ καθ' ἐκάστην πρωΐαν, πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, ἔτρεχεν εἰς τοὺς ἀγρούς μὲ τὴν Λεβέδνα. Ποτὲ δὲν ἐπανήρχετο χωρὶς νὰ φέρῃ δύο τρεῖς λαγωνοὺς, τοὺς ὁποίους μὲ τόσῃ φιλοκαλίαν ἐσήκωνεν ἡ Λεβέδνα, ὥστε ποτὲ δὲν ἐκηλίδωνε μὲ αἶμα τὴν χιονόλευκον δορὰν της. Ἐφόνευε τὸ κυνηγούμενον ζῶον χωρὶς ποτὲ νὰ χαλάσῃ τὴν ροῦραν. Ὁ Σέργιος εἶχε ἐστρωμένον τὸ δωμάτιόν του μὲ τοιαῦτα ρουναρικά.

Ἐπανερχόμενός ποτε ἀπὸ μίαν πανήγυριν τῶν περιχώρων ὁ Μαρσίνης, κατέλυσεν εἰς τοῦ φίλου του. Τὴν ἐπιούσαν ἐκυνήγησαν μαζὶ. Εἶδε πάλιν εἰς τὸ ἔργον τὴν κύνα ὁ Μαρσίνης καὶ ἡ παλαιὰ του ἐπιθυμία ἀνεγεννήθη ζωηρότερα.

—Πῶλῃσόν μου, Σέργιε, σὲ παρακαλῶ, τὴν Λεβέδνα.

—Σοῦ εἶπα, ὅχι. Ἀπορῶ πῶς ἐπιμένεις νὰ

λαμβάνῃς τοιαύτας ἀρνήσεις, τῷ ἀπῆντησε γελῶν.

—Θὰ σοῦ τὴν κλέψω. . .

—Ἄν ἡμπορῇς!

Κατὰ τὴν ὥραν τοῦ προγεύματος οἱ δύο φίλοι διηυθύνθησαν πρὸς τὴν οἰκίαν. Ὁ Σέργιος ἦτο λίαν εὐθυμος καὶ περιποιητικὸς, ἵνα κολάσῃ τὴν κακὴν ἐντύπωσιν, ἣν θὰ εἶχεν ἴσως κάμῃ ἡ νέα του ἀρνήσις εἰς τὸν φίλον του.

Ἐβρεχε καὶ ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐξέλθωσι μετὰ τὸ πρόγευμα εἰς περίπατον. Ὁ Μαρσίνης ἐζήτησε νὰ παίξωσιν· ἔφερον τὰ παιγνίδια καὶ ἤρχισε τὸ πικέτο.

Ὁ Μανούρωφ δὲν ἤξευρε νὰ παίζῃ καλὰ. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἠρέσκετο καὶ πολὺ εἰς τὸ παιγνίδιον, ἐπαίξε δὲ ἐξ ἀνάγκης, ἦτο, ὅπως ἐν τοιαύτῃ περιστάσει συνήθως συμβαίνει, ἀφρημένος. Ἡ ἀφίρεσις αὕτη τῷ ἐστοίχιζεν ἀκριβὰ. Εἶχε χάσει ἀρκετὸν ποσὸν καὶ ἡ κατ' ἐπανάληψιν ἀποτυχία ἤρχισε νὰ τὸν στενοχωρῇ.

—Ἐχῶ τὴν κακὴν μου σήμερον, εἶπε, βλέπων ὅτι ὁ ἀντίπαλός του ἐκέρδαινε διὰ πέμπτην φοράν.

—Ἐγὼ ὅμως ἔχω τὴν καλὴν μου, ἐπανέλαβεν ὁ Μαρσίνης, γελῶν μακκιαβελικῶς. Ἄς μὴ παίξωμεν πλέον μὲ χρήματα, θέλεις;

—Τί νὰ παίξωμεν λοιπόν;

—Ἴππους.

—Καλὰ. Ἄς ἴδωμεν ἂν θὰ μοῦ ᾔνε τυχερότερον οἱ ἵπποι παρὰ τὰ ρούβλια.

ἤρχισε πάλιν ζωντὸν τὸ παιγνίδιον. Ὁ Σέργιος ἐκέρδησεν, ἐπειτα ἔχασε καὶ πάλιν ἔχασε, καὶ ἐπὶ τέλους εὗρεται χρεώστης τριῶν ἵππων καὶ χιλίων ρούβλιων.

—Ἄς μείνωμεν ἔως ἐδῶ, εἶπεν ἄπελπισ. Θὰ χάνω ἔως αὔριον.

—Renvache ἂν θέλῃς, τῷ λέγει ὁ Μαρσίνης. Παίξω ὅσα ἔχασες πρὸς. . .

—Πρὸς. . .

—Τὴν Λεβέδνα.

—Εὐχαριστῶ! ἀπαντᾷ ὁ Σέργιος γελῶν. Τί ἐπιμονή! Δὲν ἔχεις πολλὰς ιδέας, φίλε μου, ἀλλὰ εἰς τὰς ὀλίγας τὰς ὁποίας ἔχεις ἐπιμένεις· τί διάβολο! Καὶ διηυθύνθη πρὸς τὸ γραφεῖόν του ἵνα φέρῃ τὰ χρήματα.

—Μ' ἀρέσῃ τὸ σκυλί σου. . .

—Τότε, φίλε μου, δύνασαι νὰ καυχῇσθαι ὅτι ἐγνώρισες καὶ σὺ ἓνα καὶ ἀτυχή ἔρωτα εἰς τὴν ζωὴν σου.

Ἐνύκτωσε καὶ ἐκάθησαν εἰς τὸ γεῦμα. Μετὰ τοῦτο ὁ Μαρσίνης, ἂν καὶ ἔβρεχε ῥαγδαίως, ἐζήτησε τὴν ἁμαξάν του.

—Αὔριον θὰ σοῦ στείλω τοὺς ἵππους, τοὺς ὁποίους μοῦ ἐκέρδησες.

—Δὲν εἶνε βίαια. Θὰ στείλω ἐγὼ νὰ τοὺς πάρω.

Ἡ Λεβέδνα ἰδοῦσα ἀνοικτὴν τὴν θύραν ἐζήγαγε τὸ ρύγχος της. Ἡ δρόσος καὶ ἡ ὑγρασία

τὴν εἴλκυσαν καὶ σιγὰ σιγὰ ἐξῆλθε ταλαντευομένη. Ὁ Σέργιος δὲν τὴν ἐνόησε.

Ὁ Μαρσίνης τὴν εἶδεν ἀφανιζομένην εἰς τὴν μακρὴν νύκτα. . . ἔλαβε τὸ μανδήλιόν του εἰς τὰς χεῖρας.

—Νομίζω, λέγει, ὅτι ἐσυναχώθηκα. Ἀκουσον, Σέργιε, μίαν τελευταίαν πρότασιν. Σοῦ δίδω ὅ,τι ἔχασες σήμερον καὶ τὸν ὠραιότερον ἵππον μου διὰ τὴν Λεβέδνα, θέλεις;

Ὁ Μανούρωφ ἐκίνησεν ἀρνητικῶς τὴν κεφαλὴν.

—Διπλασιάζω τὴν προσφορὰν, ἐπανέλαβεν ὁ Μαρσίνης ὡς ἂν καταληφθεὶς ὑπὸ πυρετοῦ ἐπιθυμίας.

Ἐτρεμεν ὅλος ὡς παράφορος καὶ ἐσφιγγὼν αἱ χεῖρές του μετὰ νευρώδους ταρχῆς τὸ μανδήλιον.

—Σοῦ δίδω δύο ἵππους καὶ τρεῖς χιλιάδας ρούβλια. . .

—Ὅχι. Σὲ λυποῦμαι, φίλε μου, ἀλλὰ σοῦ εἶπον ὅχι, ὅχι.

—Καλὰ. . . χαῖρε!

Ὁ Σέργιος ἤθελε νὰ τὸν συνοδεύσῃ μετὰ τοῦ ὑπηρετοῦ ἔως ἔξω, ἀλλ' ὁ Μαρσίνης δὲν ἐδέχθη.

—Δὲν εἶνε ἀνάγκη, λέγει, εὐχαριστῶ. Εἰσελθε ταχέως διότι ὁ καιρὸς εἶνε ἐλσεινός καὶ θὰ κρυώσῃς.

Ἐν ᾧ ἐξήρχετο ὁ Μαρσίνης ἐσκόνταψε τόσον σκκιῶς, ὥστε ἔπεσεν ἐπὶ τοῦ ὑπηρετοῦ· οὗτος ἐπαρπάτησε καὶ τὸ κηρὶ τὸ ὁποῖον ἐκράτει ἐσθέσθη. Βραδύτερον ὁ ὑπηρετὴς ὠρκίζετο ὅτι τὸ κηρίον τὸ ἔσβεσεν ὁ Μαρσίνης, ἀλλὰ τότε ὁ δυστυχὴς ὑπηρετὴς ἐπεπλήχθη ὑπὸ τοῦ κυρίου του, ὠνομάσθη dougale, μπουνταλάς, καὶ ἐστάλη νὰ φέρῃ ἄλλο κηρίον.

Ἐν τῷ μεταξύ εἶχεν ἐξέλθει ὁ Μαρσίνης καὶ εἶχε κλείσει τὴν θύραν. Ὁ Σέργιος διηυθύνθη μὲ βραδέα βήματα πρὸς τὴν αἴθουσαν, μόλις δ' εἰσῆλθεν ἤκουσε τὸν κρότον τῶν τροχῶν τῆς ἀπερχομένης ἁμαξῆς.

—Θὰ ἐδυσκολεύθῃ, ἐσκέπτετο, ν' ἀναβῇ εἰς τὴν ἁμαξάν εἰς τὰ σκοτεινά. Ἀδιάφορον! αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος πολὺ μ' ἐνοχλεῖ.

Ἐκάθησεν ἐπὶ τοῦ ἀνακλιντροῦ μετὰ τινὰς δὲ στιγμὰς ἐστρεψε κύκλῳ τὰ βλέμματα, ὡς νὰ ἐζήτη τι.

—Μπα! ἀνέκραξεν, ἡ Λεβέδνα δὲν ἐπανῆλθε. Θὰ καταλερώθῃ με' αὐτὸν τὸν διαβολόκακρον.

Ἐπῆρε τὸ ἐπινυφθῆναι του καὶ ἐξῆλθεν εἰς τὸ προαύλιον. Μάτην προσεπάθουν οἱ ὀφθαλμοί του νὰ διακρίνουν ἐν τῷ πυκνῷ σκότει ἀποχρωσίν τινα λευκωτέραν. . . Ἐσφύριζεν σιγὰ τὸ πρῶτον καὶ ἐπειτα ὀξύτερον. . . Τίποτε! Ἐπὶ τέλους ἐκραξε δυνατὰ τόσον, ὥστε ὁ οἶκος ὅλος ἐγείνεν ἀνάστατος. Ἐτρεξάν πάντες.

—Ἡ Λεβέδνα ἐχάθη, εἶπε, ζητήσατέ την.

Δὲν εἶπεν ἐκεῖνο, ὅπερ ὑπόπτους δὲν ἐτόλμα νὰ εἴπῃ εἰς τοὺς ὑπηρετὰς ὅτι ὁ φίλος του τῷ

ἐκλεψε τὴν κύνα! Οἱ ὑπηρέται ἔτρεξαν καθ' ὅ-
λας τὰς διευθύνσεις μετὰ λαμπάδων πρὸς ἀνα-
ζήτησιν... Εἰς μάτην!

Ὁ Σέργιος εἰσῆλθε πολὺ τεταραγμένος. Τῷ
ἤρχετο νὰ κλαύσῃ. Δὲν ἤξευρε διὰ τί ἐλυπεῖτο
πλεονέκτον, διότι ἐλυπεῖτο τὴν προσφιλεῖν του
κύνα, ἢ διότι στενός του φίλος εἶχε διαπράξει
τοιούτην ἀκατονόμαστον καὶ ἐπονείδιστον πρᾶ-
ξιν. Ἐξῆλθε μετὰ τινος στιγμῆς πάλιν εἰς τὸ
προαύλιον. Ἐξ συνηθείας μᾶλλον ἢ ἐξ ἐλπίδος
ἐσφύριξε καὶ πάλιν ὀξέως. Εἰς τὸ σφύριγμα τοῦτο
ἀπῆλθον ἀσθενὲς καὶ ὡς λίαν ἀπομεμαρκυμέ-
νον γαύγισμα, ὅπερ ὁμοιάζει μᾶλλον πρὸς ἡχώ.

Ἐτείνε τὸ οὖς καὶ ἤρχισε πάλιν. Πλησιέ-
στερον μὲν, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ βάλους τοῦ δάσους ἡ-
κούσθη τὸ γαύγισμα. Ὁ Σέργιος κατέστησε
προσεκτικὸς τοὺς ἀνθρώπους του, εἰς δ' ἐξ αὐ-
τῶν φέρων λαμπάδα διὰ χειρὸς διηυθύνετο πρὸς
τὴν θύραν τοῦ περιβόλου, ἣν ἐμελλε ν' ἀνοίξῃ.
Λευκὸς ὄγκος ἐχύθη μέσσω μετὰ ταχύτητος ἀπὸ
τοῦ ὕψους τῆς θύρας καὶ ἐπεσεν εἰς τοὺς πόδας
τοῦ Σεργίου. Ἦτο ἡ Λεβέδνα. Συνεστράφη δις
καὶ τρίς παρὰ τοὺς πόδας τοῦ κυρίου της στε-
νάζουσα ὑπὸ χαρᾶς καὶ εἶτα ἐλιποψύχησε. Ὁ
Σέργιος τὴν ἐσήκωσεν εἰς τὰς ἀγκάλας του θα-
ρεῖαν καὶ κατακλασπομένην καὶ τὴν ἔφερεν εἰς
τὴν αἴθουσαν, ἐπὶ τοῦ ἀνακλιντροῦ. Πάντες δ'
οἱ τῆς οἰκίας, παρκαθίζοντες τὰ νόμιμα τῆς ἐ-
θιμοτυπίας ἐν τῇ χαρᾷ των διὰ τὴν ἀνεύρεσιν
τοῦ ἡγαπημένου ζώου, ἠκολούθησαν τὸν Σέρ-
γιον εἰς τὴν αἴθουσαν. Ἐκεῖ ἐξέστησαν τὴν Λε-
βέδναν, τῇ ἔδωκαν χλιαρὸν γάλα νὰ πῖνῃ, ἕως
ὅτου συνῆλθεν. Ὁ Μανούρωφ πλήρης χαρᾶς
ἤρχισε νὰ αἰσθάνηται αἰσθήματα οἴκου πλέον
πρὸς τὸν πρῶτον φίλον του, ὁ ὅποιος ὁ Θεὸς ἡ-
ξεύρει πόσα εἶχε φάγει δαγκάματα παρὰ τῆς
Λεβέδνας.

Ὁκτὼ ἡμέραι παρήλθον χωρὶς καθ' ὅλου ν'
ἀκουσθῇ ὁ Μαρσίνης. Ἐπὶ τέλους τὴν Κυριακὴν
λίαν πρωτὶ μετέβη ὁ ἀμαξηλάτης του εἰς τοῦ
Μανούρωφ ἵνα ζητήσῃ τοὺς κερδηθέντας ἵππους.
Ὁ Σέργιος παραλαβὼν τὸν ἀμαξηλάτην μετέβη
εἰς τὸ ἵπποφορβεῖον καὶ ἐκλέξας τρεῖς ἀρίστους
ἵππους τοὺς διηύθυνεν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τριῶν
ἵπποκόμων εἰς τὴν οἰκίαν.

Ἐν ᾧ δ' ἐγίνοντο ταῦτα, ἡ Λεβέδνα εἶχεν ἀ-
κολουθήσει τὸν κύριόν της, ὅπως πάντοτε. Ὁ
ἀμαξηλάτης τοῦ Μαρσίνου ἐφαίνετο ὅτι οὐδὲ
κἂν τὴν εἶχε παρατηρήσει. Καθ' ἣν στιγμὴν ὁ
Σέργιος ἐπέβλεπεν εἰς τὸ κλείσιμον τῆς θύρας
τοῦ ἵπποφορβερίου, ὁ ἀμαξηλάτης προσέφερεν
εἰς τὴν Λεβέδναν ἐν τῇ παλάμῃ του φαγώσι-
μόν τι, νόστιμον βέβαιον, διότι τὸ ζῶον αὐθαρῶς
τὸ κατεβρόχθισε καὶ ἔπειτα ἐγλύφετο ἐπὶ πο-
λύ. Μετὰ τοῦτο δὲ παραλαβὼν τοὺς τρεῖς ἵπ-
πους ἀπῆλθεν ἀμέσως προφασίζόμενος ὅτι ἔχει
μακρὰν ὁδὸν νὰ διανύσῃ.

— Ὅπως θέλεις, τῷ εἶπεν ὁ Σέργιος, πῆ-
γαινε ὡς τὸ καλὸ! καὶ ἐθώπευσε τοὺς τρεῖς του
πόλους διὰ τελευταίαν φοράν.

Ἐπανελθὼν ὁ Σέργιος εἰς τὴν αὐλὴν ἐθαύμα-
σεν ἰδὼν τὴν Λεβέδναν πλησιάζουσαν εἰς τὸ
παρὰ τὸ φρέαρ πλήρες ὕδατος ἀγγεῖον καὶ πί-
νουσαν μὲ πολλὴν ὀρεξίν.

— Περίεργον, ἐσκέφθη, οὔτε ἡ ὥρα της εἶνε,
οὔτε πολλὴν ζέστην κάμνει.

Εἶτα μετέβη εἰς τὴν αἴθουσαν καὶ ἤρχισε νὰ
κροῖ τὸ κλειδοκύμβαλον διὰ νὰ περάσῃ τὴν ὥ-
ραν του, διότι ἀτελεύτητα εἶνε τὰ ἀπογεύματα
τῆς Κυριακῆς εἰς τὴν ἐξοχὴν, ὅταν δὲν ἔχῃ τις
γειτονικὰς ἐπισκέψεις.

Δις ἡ τρίς ἡ Λεβέδνα ἐξήγησε νὰ ἐξέλθῃ·
μετὰ μίαν στιγμὴν ἐπκνήρχετο καὶ ἐρρίπτετο
ἐπὶ τοῦ τάπητος χωρὶς ὅμως νὰ κοιμᾶται, πα-
ρὰ τὴν συνήθειάν της. Οἱ ὀφθαλμοὶ της διαρ-
κῶς ἐστραμμένοι πρὸς τοὺς τοῦ κυρίου της ἐδεῖ-
κνον ἀγωνίαν.

Εἰς τὰς τρεῖς ὁ ὑπηρέτης ὁ ἐπιφορτισμένος
τὰ τῶν κυνῶν ἦλθε νὰ τὴν παραλάβῃ διὰ τὸ
φαγητόν. Ὁ Σέργιος τὴν παρετήρει μετὰ λύπης
ἐξερχομένην.

— Παράξενον πρᾶγμα, διελογίζετο, μοὶ φαί-
νεται παχυτέρα...

Καὶ ἐξηκολούθει νὰ παιζῇ. Μετ' ὀλίγον ὁ ὑ-
πηρέτης ἐπανῆλθεν.

— Αὐθέντα, λέγει, ἡ Λεβέδνα δὲν θέλει νὰ
φάγῃ.

— Πῶς; ἀνέκραξεν ἐκεῖνος ἐγειρόμενος.

— Ὅλο πίνει! ἔχει πιεῖ τέσσαρες φορὰς ὅσιν
μὲν ὥρα.

— Τί εἶν' αὐτὸ λοιπόν;...

Ἡ Λεβέδνα κατέκειτο εἰς τὴν αὐλὴν ἔμπρο-
σθεν μεγάλης γαβιάδας. Δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ
σταθῇ ὀρθή· ἡ ἀσθμαίνουσα ἀναπνοή της ἐκτύ-
πα τὰ ὑπερμέτρως φουσκωμένα πλευρά της. Ἡ-
θελε νὰ ἐγερθῇ ἅμα εἶδε τὸν κύριόν της, ἀλλὰ
ματαιῶς ἔρριψε πάλιν κάτω τὴν κεφαλὴν. Ὁ
Σέργιος ἔκυψε καὶ τὴν ἐθώπευεν, ἵσταντο δὲ κύ-
κλω οἱ ὑπηρέται. Διὰ τῆς χειρὸς ὁ Μανούρωφ ἔ-
ψαυεν ὅλον τὸ σῶμα τὸ παραμεμορφωμένον
πλέον τοῦ δυστυχοῦς ζώου, ὅπερ διὰ τῶν ὀ-
φθαλμῶν ἐξέφραζε τὴν εὐγνωμοσύνην του, ἀλλ' ὅ-
τε ἡ χεὶρ ἤγγισε τὴν χώραν τοῦ στομάχου, ἡ
Λεβέδνα ἀφῆκε φωνὴν ὀδύνης καὶ ἐξῆλθεν ὕδωρ
ἐκ τοῦ στόματός της.

— Ὅλ' ἐφρχε τηγανιτὸν σπογγάρι, εἶπεν ὁ
κυνοκόμος.

Ἐξ ὅλων τῶν σκληροτήτων, ὅσας ὁ ἄνθρωπος
ἐπενόησε κατὰ τῶν ζώων, αὕτη εἶναι ἴσως ἡ
φοβερώτερη. Ὅταν θέλουν νὰ ξεκάμουν ἕνα κύ-
να τηγανίζον σπόγγον εἰς βούτυρον πολὺ ἀλα-
τισμένον· ὁ σπόγγος συστέλλεται καὶ γίνεται
πολὺ μικρός. Ἀφ' οὗ τὸν φάγῃ τὸ ζῶον, αἰσθά-
νεται δίψαν καὶ πίνει πολὺ. Ὁ σπόγγος ἔνεκα

τῆς θερμότητος τοῦ στομάχου ἀπαλλάσσεται
τοῦ βουτύρου καὶ ἀρχίζει νὰ πληροῦται ὕδατος,
διαστέλλεται καὶ συνδιαστέλλει καὶ τὸν στό-
μαχον, ἕως οὗ ἐπέρχεται ὁ θάνατος. Οὐδὲν ἀντι-
φάρμακον ὑπάρχει, οὐδεμίαν θεραπείαν ὁ θάνατος
ἐπέρχεται ἀφευκτος καὶ βραδύς, ἀφ' οὗ προηγη-
θῇ μακρὰ καὶ ὀδυνηροτάτη ἀγωνία.

— Εἶσαι βέβαιος; ἠρώτησε τὸν κυνοκόμον ὁ
Σέργιος πλήρης ὀργῆς καὶ περιφρονησεως.

— Τὴν εἶδα λείχουσαν τὸν ἀμαξηλάτην, αὐ-
θέντα... Ἐκεῖνος ὁ Μαρσίνης, ὁ... μὲ συγ-
χωρεῖς, αὐθέντα, ἡ λύπη μὲ κάμνει...

— Ἐχεις δίκαιον! ὁ δειλὸς, ὁ... Ἀποθνή-
σκει λοιπόν ἡ Λεβέδνα;

— Μάλιστα.

— Μετὰ πόσῃν ὥρᾳ;

— Μετὰ δύο, τρεῖς. Τὸ ζῶον ὅμως εἶνε δυ-
νατὸν, ἴσως βαστάσει ἕως αὐρίου.

— Εἶσαι βέβαιος ὅτι δὲν ὑπάρχει θεραπεία;

— Καμμία.

Ὁ Σέργιος ἀνέβη εἰς τὸν δωμάτιόν του, ἔλαβε
πολύκροτον, τὸ ἐγέμισε καὶ κατέβη. Ἡ Λε-
βέδνα εἶχε κλείσει τοὺς ὀφθαλμούς, λευκὸς ἀ-
φρὸς τῇ ἤρχετο ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν εἰς τὰ
χεῖλη. Ποῦ καὶ ποῦ ἐξέβαλεν ὀξείας κραυγὰς,
ἐκτυπᾶτο καὶ ἐπιπτεν ἔπειτα λιπόθυμος. Ὁ
Σέργιος ἔκυψε κλαίων. — Χαῖρε, τῇ λέγει, καλὴ
καὶ ὠραία Λεβέδνα μου, χαῖρε. — Τὴν ἐφίλησεν
εἰς τὸ μέτωπον καὶ ἐξεκένωσε τὸ πολύκροτον...
Ἡ Λεβέδνα ἔμεινεν ἄπνους.

Ἐπὶ πολὺ ὁ Σέργιος ἐφύλαττεν εἰς τὸ πο-
λύκροτόν του μίαν σφαῖραν διὰ τὸν Μαρσίνην.
Εἰς τὰς παρκαλήσεις καὶ τὰ δάκρυα τῆς γράϊας
Κυρίας Μανούρωφ, μητρὸς τοῦ Σεργίου, χρεω-
στεῖ ὁ ἄθλιος τὴν ζωὴν του. Σ.

ΟΥΑΣΙΓΚΤΩΝ ΚΑΙ ΝΑΠΟΛΕΩΝ

[Ἐκ τῶν τοῦ Auguste Vacquerie.]

Οἱ Ἀμερικανοὶ οὐδέποτε ἔπαυσαν ἐορτάζον-
τες τὴν ἡμέραν τὴν δωρήσανσαν αὐτοῖς τὸν μέ-
γαν ἄνδρα εἰς ὃν ὀφείλουσι τὴν ἀνεξαρτησίαν
αὐτῶν καὶ τὴν Δημοκρατίαν των.

Ἀναμφισβητήτως οὐδενὸς ἐπὶ γῆς ἀνδρὸς τοῦ
Γεωργίου Οὐάσιγκτωνος μᾶλλον, πρέπει νὰ πα-
νηγυρίζεται ἡ γενέθλιος ἡμέρα. Καθ' ἣν ἡμέραν
ἐτελεύτησε, τὸ Κοινοβούλιον ἐκλαυσε «τὸν ἄνδρα
»τὸν ἀριστεύσαντα ἐν τῷ πολέμῳ, ἐν τῇ εἰρήνῃ,
»ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ.» Ὁ Οὐά-
σιγκτων κατεκτήσατο οὐ μόνον τὴν δόξαν ὅτι
ἔδωκε τὴν ἀνεξαρτησίαν τῇ πατρίδι αὐτοῦ,
ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπίσης μεγάλην δόξαν ὅτι ἔδωκεν
αὐτῇ τὴν ἐλευθερίαν.

Ὅτε ἀπέσπα τὴν Ἀμερικὴν ἀπὸ τῆς Ἀγ-
γλίας, ἠδύνατο, καθὼς ἄλλοι ἐνδοξοὶ στρατη-
γοὶ ἔπραξαν, νὰ δράζηται τῆς νίκης αὐτοῦ καὶ
τῆς δημοτικότητος, καὶ ν' ἀνακηρύξῃ ἑαυτὸν
κύριον τῶν ἀνθρώπων οὗς ἠλευθέρωσε. Ἀλλ' ὅ-

μως ἅμα περαιωθέντος τοῦ πολέμου, παρητήθη
τῆς διοικήσεως καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸν ἰδιωτικὸν
βίον οὐδεμίαν ἐδέχθη ἀνταμοιβήν. Τὸ Κοινοβού-
λιον ἐν μόνον κατῴρωσε, ν' ἀποδεχθῇ ὁ Οὐάσιγ-
κτων τὴν ἐλευθέραν ταχυδρομικῶν τελῶν δια-
νομήν τῶν ἐπιστολῶν του. Κατέγινεν εἰς τὴν
γεωργίαν. Ἡ πολιτεία τῆς Βιργινίας, ὑπὲρ τῆς
ναυτιλίας τῆς ὁποίας μεγάλας ὑπηρεσίας παρέ-
σχευ, ἐδήλωσε τὰς πρὸς τοῦτον εὐχαριστίας, ἀ-
ποστείλασα αὐτῷ ἑκατὸν πενήκοντα μετοχὰς
Ἑταιριῶν, ἃς αἱ προσπάθειαι αὐτοῦ τούτου εἰ-
χον ἀναδείξει· ἡ ἀξία τῶν μετοχῶν αὐτῶν ἀ-
νῆρχετο εἰς 250 χιλιάδας φράγκων. Τὸ ποσὸν
αὐτὸ διένειμεν εἰς δύο ἐκπαιδευτικὰ καταστή-
ματα. Καὶ τοῦτο δὲν ὑπῆρξε τὸ μόνον τεκμή-
ριον τῆς ἀφιλοκερδείας αὐτοῦ. Καθ' ὅλον τὸ ὀ-
κταετὲς χρονικὸν διάστημα τοῦ πολέμου, ἀνώ-
τατος καὶ μόνος διοικητὴς αὐτὸς ὢν, ἔχων δὲ ἀ-
πόλυτον ἐξουσίαν ἐπὶ τὰς δαπάνας, μόνον 247
λίρας ἔδαπάνη ἐτησίως εἰς ἐκτακτὰ ἐξοδα.

Κληθεὶς πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας ἐν ἔτει
1789, ἐξελέχθη καὶ πάλιν τῷ 1793. Ἐπίσης
ἠθέλησαν οἱ συμπολιταὶ του νὰ τὸν ἐκλέξουν
καὶ τῷ 1797, ἀλλ' ἀπεποιήθη, προτιμῶν τὸ με-
γαλεῖον τῆς πατρίδος του ἀντὶ τοῦ ἑαυτοῦ καὶ
εὐρίσκων ἐνδοξότερον ἑαυτῷ κατόρθωμα νὰ ἀ-
πελευθερώσῃ ἐν ἔθνος ἀντὶ νὰ τὸ κατακτήσῃ.

Τὴν 14 Δεκεμβρίου 1799 φλόγῳσι τῆς τρα-
χείας ἀρτηρίας, προσελθοῦσα ἐκ λεπτῆς βρογχί-
τις καθύγρανε τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν λαιμὸν αὐ-
τοῦ, τὸν ἀφῆρασεν ἀπὸ τῆς ζωῆς ἐντὸς ὀλίγων
ὥρων. Ἀπέθανε δὲ ὡς ἀνδρεῖος. Βλέπων ἀδύνα-
τον πᾶσαν βοήθειαν, εἶπε νὰ τὸν ἀφήσωσιν ἡσυ-
χον. Ἐξεδύθη, κατεκλίθη, ἐσφάλισε ταῖς ἰδίαις
αὐτοῦ χερσὶ τὰ βλέφαρά του καὶ σχεδὸν ἀμέσως
ἐξέπνευσεν ἀταράχως, ἐν ἡλικίᾳ ἐξήκοντα ὀκτὼ
ἐτῶν. Ὁ θάνατός του ὑπῆρξε γενικὴ δεινὴ συμ-
φορὰ. Τὸ Κογκρέσον διέταξεν ἵνα πάντες οἱ πο-
λιταὶ φέρωσιν ἐπὶ τριάκοντα ὅλα ἔτη μελανὴν
σκίην ἐπὶ τοῦ βραχίονος.

Ἰδοὺ καὶ ἐν γεγονόσι ἄξιον μνηεῖς. Ὁ Ναπο-
λεὼν ἐπενόησε τὸν Οὐάσιγκτωνά καὶ διέταξεν ἐπί-
σης νὰ πενήθῳσι πᾶσαι αἱ πολιτικαὶ καὶ στρα-
τιωτικαὶ ἀρχαὶ τῆς τότε ὀνομαζομένης Γαλλι-
κῆς Δημοκρατίας. Ὁ Ναπολεὼν ἐπεφόρτισε τὸν
Φοντὰν νὰ πλέξῃ τὸν πανηγυρικὸν τοῦ ἐνδό-
ξου ἀνδρὸς τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἐν ἐπισήμῳ ὁμη-
γύρῃ εἶπε τὰ ἐξῆς περὶ Οὐάσιγκτωνος: «Ἀπέ-
»φυγε τὴν ἐξουσίαν ὅποταν αὕτη ἠδύνατο νὰ
»καταστῇ δεσποτική· δὲν συγκατετέθη νὰ φέρῃ
»τὸ βάρος αὐτῆς ἢ μόνον ὅτε συνεσφίχθησαν οἱ
»ᾄροι τῆς νομιμότητος· δὲν ἐδέχθη τὴν παρά-
»τασιν ταύτης, ὅταν ἐπαίσθη ὅτι ἡ Ἀμερικὴ εὐ-
»τυχούσα δὲν εἶχε πλέον χρεῖαν τῆς ἀφοσιώ-
»σεώς του· τέλος ἠθέλησε νὰ ἀπολαύσῃ ὅπως
»καὶ οἱ λοιποὶ συμπολιταὶ του τῆς εὐτυχίας, ἣν
»ἡλὸς μέγας ἔλαβε παρ' αὐτοῦ.» Ὅτε ὁ Ναπο-

λέων ἐπετέλεσε τὸ πραξικόπημα τῆς 18 Brumaire, ὅτε δηλαδὴ κατέβαλεν, ἀνέτρεψε βίᾳ τὸ πολίτευμα, εἶχεν ἤδη δὲ ἐπισήμως ἐπαινέσει τὸν Οὐάσιγκτὼνα μὴ θελήσαντα τὴν δεσποτικὴν ἐξουσίαν καὶ ὡς μόνον δόξαν ἐκλεξάμενον ἑαυτῷ τὸν τίτλον τοῦ ἀπλοῦ πολίτου ἔθνους ἐλευθέρου, τότε ὠνόμασεν ἑαυτὸν κατ' ἀρχάς "Υπατον διὰ βίου, κατόπιν δὲ διαδοχικὸν αὐτοκράτορα.

Ἀποτέλεσμα τῆς πολιτείας τοῦ Οὐάσιγκτὼνος ὑπὲρ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν ὑπῆρξεν ἡ διηνεκὴς αὐξήσις αὐτῶν, ἡ κραταίωσις των, ἡ ἰσχύς των καὶ εὐημερία μοναδική. Ἀποτέλεσμα τῆς πολιτείας τοῦ Ναπολέοντος διὰ τὴν Γαλίαν ἐπῆλθον τρεῖς εἰσοδοίαι, αἱ συμφοραὶ τοῦ Βατερλώ, τοῦ Σεδάν, ἡ ἀπώλεια τῆς Ἀλσατίας καὶ τῆς Λορραίνης.

Κα **

II ΧΕΙΡΑΨΙΑ

Ἐκρίνα πάντοτε τοὺς ἀνθρώπους ἐκ τοῦ τρόπου τῆς χειραψίας αὐτῶν. Κατ' ἐμὲ, τὸ σημεῖον τοῦτο εἶνε ἀλάνθαστον. Ψυχρὰ χεῖρ μὲ στενοχωρεῖ, ὕγρα μὲ προξενεῖ κακὴν τινὰ ἐντύπωσιν, θλίψις χειρὸς μεμετρημένη, οὕτως εἰπεῖν, μὲ παροργίζει, χεῖρ, ἥτις ἄπτεται δι' ἄκρων μόνον δακτύλων, μὲ προξενεῖ φόβον, ἀλλὰ χεῖρ ἀπαλὴ καὶ θερμὴ, ἥτις θλίβει τὴν ἐμὴν χεῖρα νὰ τὴν στενοχωρήσῃ, καὶ ἥτις δὲν φοβεῖται ν' ἀφήσῃ εἰς ἀνδρικήν χεῖρα τὴν ἀφ' ἧν δολοκλήρου τῆς παλάμης, μοὶ ἐμπνέει ἐμπιστοσύνην καὶ σκεδὸν συμπάθειαν αἰφνιδίαν. Τινὲς τῶν παρατηρητῶν τῶν ἀνθρώπων κρίνουσιν ἐκ τοῦ βλέμματος, ἄλλοι ἐκ τοῦ σχήματος τοῦ μετώπου, ἄλλοι τινὲς πάλιν ἐκ τοῦ ἥχου τῆς φωνῆς, τοῦ μειδιάματος, τοῦ χαρακτῆρος τῆς γραφῆς κλπ. Ἀλλ' ἐγὼ φρονῶ ὅτι ἅπας ὁ ἄνθρωπος ἐμφανίζεται εἰς πᾶν τὸ συνιστοῦν αὐτὸν, καὶ ὅτι πᾶσα πράξις ἢ φαινόμενον αὐτοῦ εἶναι δεῖγμα ἀποκαλύπτον τὴν κυριεύουσιν αὐτὸν ιδιότητα. Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ ἐξετάζωμεν πάντα, εἰ τοῦτο ἦν δυνατόν, ἀλλ' ὁμολογῶ ὅτι εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς συμπαθῶ ἢ ἀπωθοῦμαι ἐκ τῆς πρώτης χειραψίας.

ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΑΝΔ.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

* * * Ὁ προσεκτικὸς παρατηρητὴς τοῦ βίου τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ θέλει ἀπαντήσῃ ἐν ταῖς ἡ-θεσίαι καὶ ἐν τῷ χαρακτῆρι τοῦ ἔθνους πολλὰ σημεία ἀναμνησκοντα αὐτῷ τὴν κλασσικὴν ἀρχαιότητα. Δὲν θέλει δὲ βεβαίως μορφώσει τὴν κρίσιν αὐτοῦ ἐκ τοῦ κομποῦ κόσμου τῶν Ἀθηναίων, ἐκ τῆς χρυσοῦς νεολαίας ἐκείνης, ἥτις ἔζησε χάριν σπουδῆς ἐν ταῖς μεγαλόπλοισι τῆς Εὐρώπης καὶ μετεκόμισεν ἐκεῖθεν πάντα τὰ ἔλκη τοῦ πολιτισμοῦ χωρὶς νὰ οἰκισθῇ τὰς ἀρετάς του. Οἱ περικόμφως κεκοσμημένοι οὗτοι πίθηκες

τοῦ συρμοῦ, οἱ ἐν ἀργίᾳ καὶ ἐν κατακόρῳ μορφῇ περιερχόμενοι τὸ ἐσπέρας τὴν ὁδὸν τοῦ Αἰόλου ἢ ἐν τοῖς καφενείοις ἄπειρα σιγὰρα καπνίζοντες καὶ περὶ τῶν τυχῶν τῆς Εὐρώπης φιλονεικοῦντες, δύνανται ἴσως νὰ θεωρηθῶσιν ὡς νέαι ἀντίτυπα τῶν κλασσικῶν ἐκείνων κηφόνων, οἵτινες συνωθοῦντο ἄλλοτε περὶ τὸν Ἀλκιβιάδην, ἱπποδρόμια μόνον καὶ ὀρτυγοτροφίας συλλογιζόμενοι· δὲν ἐκπροσωποῦσιν ὅμως τὸν ἑλληνικὸν λαόν. Πρέπει τις νὰ διατρέξῃ τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας, νὰ ἴδῃ τὸν ἀληθῆ λαὸν ἀροτριῶντα καὶ ἀμπελουργοῦντα, καὶ τότε θέλει μετ' ἐκπλήξεως ἀναγνωρίσει, ὅτι ἡ παλαιὰ Ἑλλάς ἀναζῇ ἐν τῇ νέᾳ, ὅτι ὁ ἑλληνικὸς λαὸς κατὰ τε τὰ ἔθνη καὶ ἔθιμα εἶνε ὁ αὐτὸς, ὃν περιέγραψάν ποτε ἡμῖν οἱ ποιηταὶ αὐτοῦ καὶ φιλόσοφοι. (Κάρολος Μένδελσων).

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Κληρικοί ἐν τῇ Ἀγίᾳ Σοφίᾳ.

Ἡ Ἀγία Σοφία εἶχε, βασιλεύοντος τοῦ Ἰουστινιανοῦ, κληρικοὺς χιλίους. Ἡ Νεαρχὴ τοῦ Ἱερακλείου, βασιλεύσαντος κατὰ τὸν Π' αἰῶνα, ὀρίζει· Πρεσβυτέρους 80, Διάκονους 150, Διακονίσσας 40, Ὑποδιάκονους 70, Ἀναγνώστας 160, Ψάλτας 25, Θυρωροὺς 75=600.—Ὁ ἀριθμὸς οὗτος ἡλαττοῦτο κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ κράτους, ὅταν τὰ εἰσοδήματα τῆς ἐκκλησίας μόλις εἰς φωταψίαν αὐτῆς ἐπῆρκουν.

"Ορεξίς φρικώδης.

Ἐπῆρχεν ἐν τινι τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ συντάγματι στρατιώτης στόμαχον ἔχων ἰσχυρότατον. Ὁ στρατιώτης αὐτὸς ἐκαυχᾶτο ὅτι ἐδύνατο νὰ φάγῃ ἓνα δολοκλήρον μόσχον. Ἡμέραν τινὰ προσκαλέσας αὐτὸν ὁ συνταγματάρχης του·

— Θὰ δειπνήσῃς μετ' ἐμοῦ, τῷ λέγει, ἀλλ' ὑποχρεοῦσε νὰ φάγῃ ἓνα δολοκλήρον μόσχον.

— Ναί, συνταγματάρχα μου.

— Πολὺ καλὰ.

Παρατίθεται ἡ τράπεζα καὶ κάθονται· πρῶτον φαγητὸν, κεφαλὴ μόσχου· δεύτερον φαγητὸν, πόδες μόσχου· τρίτον, τέταρτον, πέμπτον, φόα μόσχου, στήθος μόσχου, μηρὸς μόσχου. Πάντα ταῦτα τρώγει. Κατόπιν ὁμοπλάτη μόσχου παρατίθεται ὁπτή. Τότε ὁ στρατιώτης παύει τρώγων καὶ παρατηροῦν τὸν συνταγματάρχην.

— Συγχαρήσατέ μοι, λέγει, συνταγματάρχα μου, ἀλλὰ δὲν βλέπω τὸν μόσχον.

Εἰς Ἀνατολίαν.

Ἡ Γαλλία ἔχει τὰς πλείους τῶν ἐγγάμων γυναικῶν, διότι ἐνταῦθα μὲν πρὸς πᾶσαν χιλιάδα ἀναλογοῦσιν 140, ἐν Πρωσσίᾳ 128 καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ 133.